

Författare/Author

Maja Embrink och Stefan Zachrisson

Svensk titel

En sprint mot en nod – en diskursanalytisk fallstudie av ett bibliotekslabb

English title

Problematizing profession, participation and policies – a case study of a library lab

Handledare/Supervisor

Sonja Gullberg Fagerholm

Abstract

Against a backdrop of an ongoing renewal project for public libraries and contemporary library development, in Sweden and internationally, where skills and core values of the profession interact with an adaptation to users' needs, this case study aims to explore Bibliotekslabbet ("The Library Lab") in Liljeholmen, a suburban area in Stockholm. Bibliotekslabbet is a part of the municipal public library organization in Stockholm, the capital city of Sweden. It is a project that is meant lead to the opening of a new "node library". The purpose of the thesis is to examine views of both the librarian profession and users' participation that can be identified in external communication and internal governing, policy documents and how this can be understood from a discourse-analytic perspective. The empirical material consists of media interviews, governing documents and communication materials such as social media. In the results section, the most prominent elements of the empirical material are categorized into five themes: the library of the future; user focus and UX; innovation and experimentation; co-creation and dialogue; and commercial adaptation. The analysis was conducted using Carol Bacchi's discourse-analytic approach, "What's the problem represented to be?", which forms both the study's theory and analysis method. The study's conclusions show that users' wishes are guiding and dominant, while skills and core values of the profession are not clearly expressed. The librarian's role is instead to fulfill users' desires, to meet demand with supply. The labbing is done seemingly without an independent agency steering towards a professional mission, which leads to the invisibility of the librarian profession, albeit potentially unconsciously.

Sammanfattning

Mot en bakgrund av folkbibliotekens förnyelseprojekt och samtida biblioteksutveckling, där professionens kompetenser och kärnvärden samspelar med en uttalad anpassning efter användarnas behov, ämnar denna fallstudie utforska Bibliotekslabbet i Liljeholmen, en del av Stockholms stadsbibliotek, vilket är ett projekt som ska leda till öppningen av ett nytt "nodbibliotek". Syftet med uppsatsen är att undersöka vilken syn på bibliotekarieprofessionen och användarnas delaktighet som kan identifieras genom hur Bibliotekslabbet beskrivs i extern kommunikation och interna styrdokument, samt på vilket sätt detta kan förstås ur ett diskursanalytiskt perspektiv. Det empiriska materialet består av intervjuer i media, styrdokument samt kommunikationsmaterial såsom social media. I resultatdelen kategoriseras det empiriska materialets mest framträdande element till fem teman: framtidens bibliotek; användarfokus och UX; innovation och experiment; medskapande och dialog; samt kommersiell anpassning. Analysen genomförs genom Carol Bacchis diskursanalytiska ansats "What's the problem represented to be?", som utgör både studiens teori och analysmetod. Den diskursanalytiska ansatsen syftar till att granska underliggande antaganden och problemrepresentationer, samt vad som lämnas oproblematiserat, i ett textmaterial; att göra det implicita explicit. Studiens slutsatser visar att användarnas önskemål är vägledande och dominerande medan professionens kompetenser och professionella kärnvärden i stor uträkning inte uttrycks, bibliotekariens roll är istället att infria användarnas önskemål, att möta efterfrågan med utbud. Utan en egen agens att styra mot ett professionellt uppdrag, vilket leder till ett osynliggörande av bibliotekarieprofessionen, om än potentiellt omedvetet.

Ämnesord

folkbibliotek, diskursanalys, kritisk teori, biblioteksutveckling, bibliotekens mål och uppgifter, bibliotekarier, biblioteksanvändare, user experience, UX

Key words

public libraries, discourse analysis, critical theory, library development, librarians, library users, user experience, UX

Innehållsförteckning

Kapitel 1. Inledning	1
1.1 Introduktion	1
1.1.1 Bakgrund.....	2
1.2. Problemdiskussion.....	3
1.3 Syfte och frågeställningar	6
1.4 Avgränsningar och särskilda hänsyn.....	6
1.5 Begreppsdefinitioner.....	6
1.6 Genomförande och disposition	7
Kapitel 2. Tidigare forskning.....	9
2.1 Biblioteksutveckling	9
2.2 Professionen.....	10
2.3 Användarna	12
Kapitel 3. Teori.....	14
3.1. Foucaults teoretiska ramverk för diskursteori- och analys	14
3.2. Bacchis “What the problem represented to be?”	15
Kapitel 4. Metod.....	18
4.1. Insamlingsmetod.....	18
4.2. Presentation av material.....	19
4.3. Analysmetod	21
4.3.1. Kvalitativ forskning	21
4.3.2 Diskursanalys.....	22
4.3.3 Bacchis WPR-analys.....	22
Kapitel 5. Resultat	25
5.1 Framtidens bibliotek och samhällsfunktion.....	25
5.2 Användarfokus och user experience (UX).....	26

5.3 Innovation och experiment	27
5.4 Medskapande och dialog	28
5.5 Kommersiell anpassning och samverkan.....	29
Kapitel 6. Analys	32
6.1. Vad är problemet representerat att vara?.....	32
6.2. Vilka förutfattade meningar eller antaganden finns underliggande i representationen av problemet?	33
6.3. Vad lämnas oproblematiserat i problemrepresentationen? Vilka tystnader finns? Kan problemet tänkas kring på ett annat sätt?.....	35
6.4 Diskursen kring Bibliotekslabbet.....	36
Kapitel 7. Diskussion och slutsatser	38
7.1 Diskussion.....	38
7.1.1.Biblioteksutveckling	38
7.1.2 Användarna	39
7.1.3 Bibliotekarieprofessionen	40
7.2 Slutsatser.....	41
7.3 Metodkritik	42
7.4 Framtida forskning.....	44
Käll- och litteraturförteckning	45

Kapitel 1. Inledning

1.1 Introduktion

För hundra år sedan, 1924, togs första spadtaget vid bygget av Stockholms stadsbibliotek (SSB) vid Odenplan som skulle öppna fyra år senare. Ambitionen var att bli ”ett bibliotek för alla, som svarar mot tidens krav” (Myrstener 2019). En byggnad som just nu renoveras för att öppna igen till 100-jubileumet år 2028. Ett motsvarande spadtag togs 100 år senare, men på ett mer tidsty-piskt sätt: Våren 2024 inleddes en ”fyra år lång dialog med boende i området kring Liljeholmen för att ta reda på vilken typ av biblioteksverksamhet som efterfrågas här” (Stockholms stadsbibliotek, u.å.). Denna dialog förs genom det nyöppnade Bibliotekslabbet, beläget i Liljeholmens galleria. Enligt en artikel i Biblioteksbladet i samband med öppningen är tanken med Bibliotekslabbet att ge underlag till politikerna, något som i ett nästa steg ska leda till ett nytt, större bibliotek i stadsdelen, ett så kallat ”nodbibliotek” (Röshammar 2024). I detta arbete tar man avstamp i Bibliotekslagen (SFS 2013:81) och kärnan i verksamheten sägs vara läsfrämjande, åsiktsfrihet och informationsinhämtning.

Vi som skriver denna uppsats bor båda i Hägersten, det vill säga den stadsdel i Stockholms kommun som Liljeholmen är en del av. Så det är inte endast som studenter vid Bibliotekarieprogrammet – med intresse för idéer och utveckling inom vår framtida profession – utan även som direkt berörd målgrupp, boende i lokalsamhället, vi med nyfikenhet följt den nya biblioteksverksamheten i Liljeholmens galleria sedan vi först hörde talas om den via artiklar i media, hösten 2023. Genom uppsatsen har vi fått chansen att fördjupa oss i Bibliotekslabbet samt, inte minst, att relatera verksamheten till föreställningar kring både biblioteksverksamhet, bibliotekarieprofessionen och biblioteksanvändarna.

Informationskompetens, kunskapsorganisation, informationssökning och serviceinriktning är centrala kompetenser inom professionen för att kunna leva upp till ett övergripande uppdrag utifrån professionella kärnvärden, Bibliotekslagen (SFS 2013:81) och biblioteksplaner. Samtidigt kan kompetenserna som ingår i bibliotekarieprofessionen uppfattas som diffusa och föränderliga, beroende på att bibliotekens roll och användarnas behov förändras i en föränderlig värld. Folkbiblioteken är en offentlig verksamhet som behöver vara relevant. Den utveckling som folkbiblioteken befinner sig i har i forskning inom Biblioteks- och informationsvetenskap å ena sidan beskrivits som att folkbiblioteken är inbegripna i en rörelse bort från professionellt drivna och värdebaserade organisationer till “service-institutioner” vars existens berättigas genom att svara upp mot efterfrågan och användarnas förväntningar (Hansson 2015, s. 11), å andra sidan som att biblioteken agerar i ett ”dynamiskt kraftfält” med en parallell utveckling av tradition och förnyelse (Schultz Nybacka 2013, s. 81).

På SSB:s webbplats beskrivs att Bibliotekslabbet “bjuder in olika målgrupper till olika aktiviteter”, med syftet att inhämta information om målgruppens behov (Stockholms stadsbibliotek,

u.å.). Ambitionen att vara ”ett bibliotek för alla, som svarar mot tidens krav” – som det formulerades vid SSB:s tillkomst – tycks vara en konstant för folkbiblioteken, men det är uppenbarligen något som saknas, något som inte täcks in av befintlig verksamhet, kunskap och erfarenhet inom SSB – det är behoven hos användarna i lokalsamhället som Bibliotekslabbet ska utforska och sedermera uppfylla. Stockholms stadsbibliotekarie Daniel Forsman beskriver hur olika ”strategiska förflyttningar” i stadens biblioteksplan dras till sin spets i Bibliotekslabbet (Svensk Biblioteksförning 2023): verksamheten blir på så sätt en projektionsyta för idéer kring samtida biblioteksutveckling.

Parallellen vi drar till Bibliotekslabbet, utifrån ovanstående, rör frågan var bibliotekarieprofessionen och dess kompetenser kommer in i ekvationen. Vi vill i denna studie kasta ytterligare ljus över spänningsfältet mellan bibliotekarieprofessionen och det användarstyrda, samt även bidra till ökad kunskap om vilka potentiella diskurser och problem detta kan inbegripa.

1.1.1 Bakgrund

Vid öppningen i Liljeholmens galleria i februari 2024 var Bibliotekslabbet det senaste tillskottet bland de 40 filialbibliotek som utgör SSB. Att SSB öppnar ny biblioteksverksamhet är ovanligt; det närmast föregående tillskottet inom SSB är filialen i Norra Djurgårdsstaden som slog upp dörrarna 2020. Liljeholmen är en stadsdel i Hägersten-Älvsjö stadsdelsområde inom Stockholms kommun. År 2021 hade stadsdelen cirka 17 000 invånare, varav cirka 31 procent med utländsk bakgrund. Dess tunnelbanestation räknas som den sjunde största på T-banenätet med cirka 29 600 påstigande tunnelbaneresenärer under ett dygn (Wikipedia u.å). Bibliotekslabbets närmaste biblioteksgrannar i Söderort finns i Älvsjö (öppnade 1936), Telefonplan (öppnade 1946), Fruängen (öppnade 1960), Gröndal (öppnade 1963), Bredängs bibliotek (öppnade 1965), Skärholmen (öppnade 1969), och Aspudden (öppnade 1975) (Stockholms stadsbibliotek u.å).

Planer på ett bibliotek i Liljeholmen har enligt kultur- och äldreborgarrådet i Stockholm Torun Boucher funnits ”sedan Abba gav ut sin första skiva 1973”, som hon beskrev det i ett anförande vid en visning av Bibliotekslabbet (Röshammar 2024). I verksamhetsplanen för SSB för 2024 nämns som en av aktiviteterna att ”SSB ska inleda arbetet med att etablera ett nodbibliotek i Liljeholmen genom etablering av labbverksamhet i syfte att förstå och anpassa verksamheten efter stockholmarnas behov” (Stockholms stad 2024, s. 17).

I Stockholms stads biblioteksplan 2022–2025 beskrivs ”nodbibliotek” som en verksamhet med ”uppgift att erbjuda hela bibliotekets utbud och möjligheter” med plats för ”liv och lugn i olika rum, liksom ett brett utbud av litteratur och program”, ”plats för samtal och plats för skapande” (Stockholms stad u.å, s. 34). I verksamhetsplanen omnämns biblioteket i Kista som ett slags referens: ”Nodbiblioteket i Kista utgör en punkt i lokalsamhället med hög tillgänglighet som kompletteras av mycket uppskattade lokala bibliotek i stadsdelen” (Stockholms stad 2024, s. 25).

Fyra anställda arbetar heltid med Bibliotekslabbet, personalgruppen utgörs av en projektledare som ska leda arbetet samt tre ytterligare projektmedlemmar, som tidigare arbetat på andra bibliotek i Stockholms stad, rekrytering skedde internt inom SSB (Stockholms stad 2023, s. 5–6). Bibliotekslabbet har för närvarande öppet en dag i veckan, på onsdagar mellan 10–16, men

personalen utforskar andra öppettider, samt håller ibland öppet spontant (Stockholms stadsbibliotek, u.å.).

Under 2021 besökte Andy Priestner, som kan betraktas som en frontfigur för metoden ”user experience” (UX), Stockholm där han höll en UX-utbildning för SSB-bibliotekarierna, vilken genererat en digital metodhandbok utgiven av SSB (Biblioteksredaktionen 2022).

1.2. Problemdiskussion

I detta avsnitt redovisas inledningsvis för professionsbegreppet, såväl i stort, som för bibliotekens område. Mot bakgrund av bibliotekariers profession, kompetens och kärnvärden beskrivs därefter bibliotekens förändringsprocess genom olika biblioteksdiskurser och kritik som kantat utvecklingen. De teman som omfattas nedan utgör denna studies huvudteman; profession respektive användarcentrering och biblioteksutveckling. Dessa kommer att specificeras närmare under nästa avsnitt, 1.3. Syfte och frågeställningar, samt vidareutvecklas i kapitel 2. Tidigare forskning.

Ett grundkoncept inom professionsteori är den ”professionella triangeln”, denna utgörs av de tre benen; utbildning, profession och yrkespraktik, vilka alla är avhängiga varandra (Brante 2014, s. 268 f). Enligt Abbot (1988, s. 4) bygger en profession på en organiserad expertis, i vilken abstrakt kunskap omsätts i praktik; den abstrakta kunskapen tillämpas på specifika fall. Därtill utgörs professioner av välutvecklade utbildningssystem med formella krav och examination. Professioner kännetecknas även av sina utvecklade etiska koder och kärnvärden för yrkesutövningen. Vidare är professionell kunskap sammankopplad med professionen, en avgränsad men unik och avancerad sådan. Den professionella yrkesutövaren har en djup yrkeskunskap, en expertis, vilket leder till att denna kan bedöma vad och hur något ska göras i olika situationer.

Biblioteken i Sverige har varit inbegripna i en professionsrörelse, alltsedan bibliotekariet utbildningen akademiserades och biblioteks- och informationsvetenskap inrättades som ämne 1993 (Seldén & Sjölin 2003). Bibliotekarieryrket är en så kallad ”semi-profession”, vilket inbegriper att formella krav på utbildning återfinns, men det kunskapsmonopol som exempelvis advokater och läkare besitter saknas (Schultz Nybacka 2013, s. 10). Enligt Seldén (2012, s. 213) har staten dessutom av sagt sig sitt ansvar för utbildningen genom att överlåta beslutsrätten till respektive lärosäte, i motsats till andra professioner som exempelvis civilekonomer, ingenjörer med flera – ”utbildningar av centralt samhällsintresse”.

Därtill finns den tonsättande internationella biblioteksorganisationen IFLA:s manifest, där emfas läggs vid bibliotekens uppdrag att arbeta för välinformerade medborgare som utövar sina demokratiska rättigheter och deltar aktivt i samhället. Biblioteket ska vara en plats för fri och obegränsad tillgång till kunskap och information, samt för livslångt lärande. IFLA:s manifest innehåller olika punkter som ska ingå i bibliotekets grunduppdrag, där förutom tillgång till information även läsfrämjande verksamhet ska bedrivas: barns och vuxnas läsning och litteracitet ska stärkas genom aktiviteter och program. Även medborgarnas informationskompetens ska främjas, vidare ska vetenskaplig produktion, samt kulturella uttryck och kulturhistoriska arv (artefakter) vårdas och tillgängliggöras (International Federation of Library Associations and Institution 2022).

Svensk biblioteks förening (2008) pekar ut att bibliotekarieprofessionen har svårt att ringa in sin egen kompetens och vad som utmärker den, utöver ovan nämnda informationskompetens och kunskapsorganisation. Själva begreppet "informationskompetens" är främst lanserad av bibliotekarier (Rader 2002). Informationskompetensrörelsen inom bibliotekarieprofessionen, vilken innefattar ett pedagogiskt lärande av människors källkritik, källtillit och kritisk informationssökning, är enligt Lindberg (2015, s. 31) en "effektiv hävstång för bibliotekariers professionella projekt". I övrigt ligger fokus på utbildningens innehåll vad gäller bibliotekariers kompetenser (Seldén & Sjölin 2003).

Genom Bibliotekslagen (2013:801) är bibliotekariers verksamhet lagstyrd, vilket kan ses som ett stärkande av professionen. De professionella val som fattas ska ha stöd i lagen. Lagen innefattar vad som ska utgöra bibliotekets grunduppdrag och vilka kärnvärden som ska prägla det. Grunduppdraget uttrycks i bibliotekslagen genom att biblioteken åläggs att bidra till kunskapsförmedling, samt "främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt". Vidare ska biblioteken öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet, samt stimulera barn- och ungdomars läsning och språkutveckling. När det hänvisas till bibliotekets grunduppdrag i denna uppsats är det ovan nämnda, lagstyrda, beskrivning som åsyftas.

Därtill innehåller Bibliotekslagen (SFS 2013:81) kärnvärden: verksamheten ska verka för det demokratiska samhällets utveckling, fri åsiktsbildning, samt prioritera vissa grupper, som förutom barn och unga, är funktionsnedsatta, människor med annat modersmål än svenska och de nationella minoriteterna. Information och litteratur ska finnas tillgänglig i material utifrån olika behov.

Sammanfattningsvis utgör bibliotekarier en semi-profession genom sin akademiska anknytning, utbildning, specifika yrkesexpertis och professionella kärnvärden – dock saknas ett kunskapsmonopol gentemot andra. Bibliotekets grunduppdrag enligt Bibliotekslagen (SFS 2013:81) och IFLA:s manifest (International Federation of Library Associations and Institution, 2022) rör fri tillgång till information och litteratur, ett stärkande av läsning och litteracitet samt utvecklande av informationskompetens. Bibliotekariers kompetens kan ringas in som informationskompetens och kunskapsorganisation.

Idag finns en regelbunden biblioteksdiskussion, såväl i Sverige som internationellt, om folkbibliotekets behov av förnyelse och förändring (Hedemark 2009). Buschman (2003, s. 16) lyfter att, sedan 1980-talet, har ekonomi börjat influera samhällets offentliga diskurser, vilket fått påföljden att biblioteken blivit mer marknadsanpassade och kundorienterade. I samstämmighet med Buschman understryker Hansson (2005, s. 28–30) bibliotekens orientering mot en marknadsekonomisk åskådning, han menar att detta lett till att bibliotekets uppdrag och roll förskjutits sedan 1980-talet.

Vidare förs i mitten av 00-talet en diskussion om folkbibliotekets förnyelse, vilken tar sig uttryck som "Bibliotek 2.0", denna förs såväl i Sverige som internationellt. Folkbiblioteket ska uppdateras med ny teknik och framförallt av sociala medier och bli mer användarvänlig och anpassbar (Casey Savastinuk 2007; Holmberg et al. 2009). Carlsson (2013, s. 13) menar att det användarstyrda "Bibliotek 2.0" kan ses som en utsträckning från 1980-talets "visioner om ett nytt användar- eller kundorienterat folkbibliotek".

För att återknyta till 1980-talets ekonomiska diskurs, menar Kann-Christensen & Andersen (2009, s. 212) att biblioteken är tydligt influerade av New Public Management (NPM), vilket tagit sig uttryck i att biblioteken har orienterat sig mot användarnas behov och preferenser, vilket de menar blivit en institutionaliserad åskådning hos biblioteken. Författarna likställer fenomenet vid kundnöjdhet; ett sätt för biblioteken att navigera i den offentliga sektorn som domineras av en ekonomisk diskurs. Detta är ett sätt för biblioteken att legitimera sin verksamhet gentemot politikerna i det nya marknadsekonomiska paradigmet; biblioteken behöver uppvisa kundnöjdhet.

Mot bakgrund av detta har ytterligare diskussioner tagit form om bibliotekens nya inriktningar och nya roller. Buschman & Leckie (2007) menar att biblioteksutvecklingen i stort rört sig om att omdefiniera biblioteken till sociala arenor. Från nordiskt håll lyfts bibliotekens inriktningar mot att omfatta inspiration, lärande, mötesplatser och eget skapande (Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen & Skot-Hansen 2012).

Schultz Nybacka (2013, s. 81) nyanserar med att beskriva hur "[...]biblioteken agerar i ett dynamiskt kraftfält som på en och samma gång hanterar dubbla verkligheter. Det är alltså inte fråga om en rörelse från tradition till innovation, utan om en parallell utveckling av tradition och innovation". Hon menar att det existerar två parallella linjer, tradition och förnyelse, som inte står i konflikt med varandra, utan utgörs av en dynamisk relation.

Bibliotekslabbet förkroppsligar folkbibliotekens förnyelseprojekt. Verksamheten är ett exempel på samtida biblioteksutveckling, där professionens kompetenser och kärnvärden samspelar med en uttalad anpassning utifrån behoven hos användarna i lokalsamhället. Kring detta samspel finns en diskurs som är värd att undersöka för att få ökad kunskap om spänningen mellan bibliotekarieprofessionen och den användarstyrda verksamheten.

Majoriteten av den tidigare forskningen som särskilt belyser växelspelet och spänningen mellan användarcentreringen och professionen är av äldre årgång, de flesta över femton år gamla. Då samhället är stadd i snabb förändring kan mycket ha förändrats sedan dess, vilket motiverar vår studie just nu år 2024. Ingen av ovan nämnda studier utgörs heller av en fallstudie eller görs i en renodlat svensk kontext, där ett nedslag i ett enskilt utvecklingsprojekt kan berätta något om den större rörelsen för folkbiblioteken i Sverige idag. Vårt tillvägagångssätt att problematisera ämnet genom diskursteori, ämnar kasta ljus över bortfallna perspektiv och göra implicita antaganden explicita, vilket tidigare studier inte har gjort.

Detta är relevant för Biblioteks- och informationsvetenskapen som ämne och för bibliotekarieyrket i stort, då de implicita föreställningar som omgärdar biblioteksutvecklingen påverkar den faktiska förnyelseprocessen för biblioteken. Vår studie är motiverad då de föreställningar och antaganden som tas för givna leder till konkreta prioriteringar och bortprioriteringar, vilket får konsekvenser för bibliotekarier, biblioteken och dess användare. Studien är även relevant ur det hänseende att den manar till reflektion för verksamma inom fältet, både från bibliotekarieprofessionen och Biblioteks- och informationsvetenskapen, kring den användarcentrerade biblioteksutvecklingen.

1.3 Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att undersöka vilken syn på bibliotekarieprofessionen och användarnas delaktighet som kan identifieras genom en fallstudie av Bibliotekslabbet. Detta görs genom en diskursanalys av hur Bibliotekslabbet beskrivs i extern kommunikation och interna styrdokument. Fallstudien vägleds av följande frågeställningar:

- Hur beskrivs Bibliotekslabbet i interna styrdokument och extern kommunikation?
- Hur uttrycks bibliotekarieprofessionen och användarnas delaktighet i materialet?
- På vilket sätt kan detta förstås ur ett diskursanalytiskt perspektiv?

1.4 Avgränsningar och särskilda hänsyn

Uppsatsens fallstudie av Bibliotekslabbet handlar inte i första hand om den konkreta verksamhet som pågår där nu, utan om de beskrivningar och föreställningar som omgärdar verksamheten i olika dokument. Det är möjligt att en annan bild skulle tecknas vid observationer av verksamheten och intervjuer med Bibliotekslabbets personal, vilket initialt var vår plan: en verksamhetsnära, mikro-etnografisk studie av hur dialogen förs med lokalsamhället i praktiken. På grund av att Bibliotekslabbets personal avböjde medverkan har vi avgränsat studien till en diskursiv textanalys, eftersom detta är det fönster som återstår in i verksamheten, när vi varken kan ställa frågor till projektledaren/bibliotekarierna eller iaktta verksamheten. Vi gör dock inget anspråk på att vara heltäckande med vår metod, vårt urval och vår analys. Detta är ett utsnitt ur verkligheten, från ett antal medieutsagor och styrdokument, som vi tolkar och analyserar diskursivt. En ytterligare avgränsning rör tidsspannet för när materialet, som vi analyserar, har publicerats och spridits, det vill säga perioden januari 2023–september 2024.

1.5. Begreppsdefinitioner

Profession

“Ett yrke vars auktoritet och status bygger på hög formell utbildning, ofta universitetsbaserad” (Christoffersen 2017, s. 29). Därtill finns grundläggande kriterier, vilka är (Hansson 2018, s. 296):

- En vetenskaplig grund/definierad akademisk utbildning.
- Professionell(a) organisation(er).
- En infrastruktur för kontinuerlig kompetensutveckling.
- Etablerade informations- och kommunikationskanaler, exempelvis branschtidskrifter, konferenser och vetenskaplig kommunikation.
- Etiska riktlinjer.

Bibliotekarieprofessionen innefattar alla ovanstående kriterier. Detta är den definition vi utgår ifrån i uppsatsen.

Kompetens

Förmåga att tillämpa kunskap och färdigheter, i uppsatsen kopplat till arbetslivet. En yrkesexpertis byggd på teori och praktik, abstrakta kunskaper och praktisk erfarenhet.

Kärnvärden

En sammanfattad värdegrund; grundläggande värderingar som formar normer och handlingar.

Labb

Labb är en förkortning av laboratorium och innebär enligt Nationalencyklopedin en lokal med särskild utrustning för (natur)vetenskapliga experiment och analyser.

Nod

Nod (latin *no'dus* 'knut') är det ställe på en växtstam där bladen fäster. I SSB-sammanhang innebär det bibliotek som är knytpunkter i en stadsdel.

UX

UX är en förkortning av engelskans *user experience*, användarupplevelse. Det är en utvidgning av begreppet användbarhet, som inkluderar användarnas känslor, uppfattningar, fysiska och psykologiska reaktioner som uppstår innan, under och efter användning av till exempel en viss funktion eller tjänst (Nationalencyklopedin u.å.). I bibliotekssammanhang rör det sig ofta om hur användare upplever ett rum, en webbplats eller en verksamhet. SKR (2022) kopplar det till "User Experience Design" som innebär processen att skapa evidensbaserad interaktionsdesign mellan mänskliga användare och appar eller webbplatser. Designbeslut inom UX drivs av forskning, dataanalys och testresultat snarare än av estetiska preferenser och åsikter.

Sprint

En UX-designsprint är en process för idéskapande, med prototyper som utgångspunkt för problemlösning och testning. Den är ofta tvärfunktionell och genomförs under begränsade tidsperioder.

1.6 Genomförande och disposition

I denna uppsats analyseras vilken syn på bibliotekarieprofessionen och användarnas delaktighet som kan identifieras genom en fallstudie av Bibliotekslabbet, en filial inom SSB. Detta görs genom en närläsning av extern kommunikation och interna dokument rörande Bibliotekslabbet som i sin tur analyseras genom Carol Bacchis diskursanalytiska ansats "What's the problem represented to be?", vilken utgör såväl studiens teori som metod. Uppsatsens studie gagnas av detta angreppssätt då det belyser vilka grundantaganden och vilket bortfall som återfinns i det empiriska materialet, samt vilka spänningar som implicit och/eller explicit förekommer, vilket leder till besvarandet av de inledande forskningsfrågorna.

I nästkommande kapitel skildras tidigare forskning som berör uppsatsens problemområde. I kapitel tre redogörs för diskursteori- och analys, för att successivt snävas in mot Bacchis specifika angreppssätt. Kapitel fyra beskriver studiens insamlingsmetod, material, urval och analysmetod. I kapitel fem, resultatdelen, presenteras materialet med hjälp av en tematisering som vidare analyseras genom Bacchis teori i kapitel sex. I det sjunde och avslutande kapitlet diskuteras analysen i relation till tidigare forskning och forskningsfrågorna besvaras. Därtill presenteras en metodkritik och förslag på framtida forskning.

Kapitel 2. Tidigare forskning

Detta kapitel redogör för tidigare forskning som berör uppsatsens problemområde, det vill säga det potentiella spänningsfältet mellan bibliotekarieprofessionen och användarcentreringen i bibliotekens förändrings- och förnyelseprojekt. Tre forskningsfält, tillika perspektiv, har identifierats inom den tvärvetenskapliga disciplinen biblioteks- och informationsvetenskap, vilka utgörs av biblioteksutveckling, bibliotekarieprofessionen och bibliotekens användare. Marknadsanpassning är ett tema som kommer behandlas inom både biblioteksutvecklingen och bibliotekens användare. De tre forskningsfälten kommer inledningsvis redovisas för brett, för att sedan smalna av och riktas mot uppsatsens problemområde. Litteraturen har sökts fram genom databaserna LISA, Scopus och Web of Science, samt genom kedjesökning via sekundärkällor, i detta fall från avhandlingar.

2.1 Biblioteksutveckling

Inom biblioteks- och informationsvetenskap finns ett forskningsfält som oftast benämns som "biblioteksutveckling" eller "library development", vilken inbegriper olika aspekter av bibliotekens förändringsarbete. Mycket har skrivits inom både den anglosaxiska och nordiska forskningen. En stor del av forskningen fokuserar på tekniska, sociala och ekonomiska aspekter. Till exempel digitaliseringen och hur detta influerat (samt influerar) biblioteksutvecklingen (Havens & Rosenfeld 2016).

Schultz Nybacka (2013) beskriver hur den nordiska biblioteksutvecklingen varit nära sammanlänkad med utbyggnaden av den nordiska välfärdsmodellen, men i och med 2000-talets stora samhälleliga omvandlingar, vad gäller ny informationsteknologi och globalisering, har förutsättningarna för biblioteken och dess utveckling förändrats. Parat med NPM:s framväxt har pressen ökat på hela den offentliga sektorn, däribland biblioteken (s.7–8). Mot bakgrund av detta är "Omvärldens önskemål och krav i full gungning och det pågår överallt inom biblioteksvärlden en jakt på nya grunder för bibliotekens berättigande i samhället. Det sker därför en djupgående omdefiniering av bibliotekens roll och inriktning, både bland politiker och bland bibliotekarier" (s. 8). Avslutningsvis konstaterar hon i sin studie att omvärldens förändringar och dess påverkan på biblioteken både omfamnas och kritiseras: Det ses *både* som "positiva utmaningar som stärker biblioteksidentiteten i en ny riktning" och samtidigt väcks "motstånd där bevarandet av tradition ställs mot kraven på innovativ anpassning" (s.80). Schultz Nybacka (2013, s. 81) beskriver det som "dubbla verkligheter", men att det inte är ett skifte som går från ett tillstånd till ett annat, "inte en rörelse från tradition till innovation, utan om en parallell utveckling av tradition och innovation".

Vidare lyfts inom forskningen bibliotekens nyare inriktningar mot samarbete, deltagande och skapande (Nicholson 2019). Buschman & Leckie (2007) menar att det mest karakteristiska draget för biblioteksutvecklingen i både praktik och forskning är att omdefiniera biblioteken till sociala arenor. Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen & Skot-Hansen (2012) har skapat en modell för bibliotekens nyare inriktningar, som enligt dem själva, blivit vida tillämpad inom en nordisk

kontext. Modellen utgörs av fyra “spaces”, vilka de benämner som olika “möjligheter” för biblioteken. Dessa utgörs av: “inspiration space”, vilket rör meningsfulla upplevelser, exempelvis olika artistiska uttryck och estetiska upplevelser; “learning space”, där användarna kan upptäcka och utforska världen samt utöka sin kompetens; “meeting space”, där människor kan mötas på ett både organiserat och slumpartat vis; samt “performative space”, där användarna kan skapa genom olika konstnärliga uttryck och där biblioteket kan tillhandahålla verktyg och material, som exempelvis en scen m.m. Vidare menar författarna att biblioteken omformas från passiva bokbestånd till aktiva mötesplatser för upplevelser och inspiration, de pekar på en transformation från “collection to connection” och “collection to creation” (2012, s. 588). Buschman (2003), som nämndes i inledningens problemdiskussion, kritiserar biblioteksutvecklingen, samt är vida omnämnd i den nordiska forskningen. Särskilt framlyfts och citeras hans utsaga att biblioteken blivit ett slags underhållningscenter: ”Libraries as entertainment centers, as sites of economic (instead of democratic) value, and sites of potential customer identification are weakening libraries’ embodiment of public sphere” (s. 75). Usherwood (2007, (s. 4 ff.)) ansluter till resonemanget om underhållningscenter, han menar att biblioteken istället bör slå vakt om god kvalitet samt att det individuella kundperspektivet inte är önskvärt för biblioteken.

I en nordisk kontext skriver Hansson (2015 s. 7) att biblioteken adapterar till nya roller och funktioner i takt med samhällsomvandlingen till ny informationsteknologi. Han kritiserar utvecklingen för att gå mot en slags “userism”, vilket inkluderar både en rörelse mot de sociala aspekterna av biblioteken, samt ett fokus på användarnas behov och förväntningar parat med en marginalisering av professionellt baserade kriterier och professionell etik.

Biblioteksutvecklingen kritiserar från flera håll för att ha rört sig mot NPM, från såväl nordisk, europeisk som amerikansk forskning (Kann-Christensen och Andersen 2009; Hansson 2015; Düren, P. et al. 2017; Düren, P. et al. 2019; Berkovich and Wasserman 2017; Nicholson, K.P. 2019; Ward, RC 2007). Kann-Christensen och Andersen (2009) menar att detta lett till ett växande fokus på användarnas behov, vilket kan tolkas som en slags kundorientering, där bibliotekens uppdrag först och främst omfattar att locka många användare. Jochumsen & Hvenegaard Rasmussen (2007) är inom en nordisk kontext vida citerad, de använder begreppet “senmodernitet” som de knyter biblioteksutvecklingen till. De kritiserar från sitt håll NPM:s inflytande och menar att biblioteken har ett ansvar att driva en kvalitativ verksamhet som inte kan anpassas efter marknadsmissiga ideal.

Leorke et al. (2018) lyfter att biblioteken alltid har präglats av ett vägande mellan olika värden och ideal, samt att förnyelse av biblioteken är ett oundvikligt faktum. Dock menar de att biblioteksutveckling bör göras reflekterat, eftersom oöverlagd anpassning annars kan riskera att främja viss samhällsutveckling, framför andra alternativa dito.

2.2 Professionen

Forskningen inom biblioteks- och informationsvetenskap ur aspekten profession har fokuserats till några huvudområden, vilka rör: forskningens involvering i praktiken och åtskillnaden mellan forskning och praktik; utbildning; professionella identiteter och roller; förmågor och kompetenser. Liksom forskningen inom biblioteks- och informationsvetenskap i stort är Storbritannien,

Kanada och USA starkt bidragande. Inom den svenska forskningen är Joakim Hansson (2003; 2016; 2017) framträdande, professor i biblioteks- och informationsvetenskap, som studerat bibliotekariers professionsetiska koder, ur institutions- och dokumentteoretiska perspektiv.

Trots att bibliotekarieyrket funnits i århundraden har det inom professionen funnits en långsamhet kring att formulera en övergripande yrkesetik. Den brittiska bibliotekarien och forskaren Michael Gorman (2000) gjorde dock ett ambitiöst försök kring att formulera åtta kärnvärden för professionen: ”stewardship”, ”service”, ”intellectual freedom”, ”rationalism”, ”literacy and learning”, ”equity of access to recorded knowledge and information”, ”privacy”, ”democracy”. Foster & McNemeny (2012) är ett exempel på forskning kring hur dessa kärnvärden kan relateras till faktisk användning inom bibliotekarieprofessionen. När de undersökte riktlinjerna (”ethic codes”) från 36 olika nationella biblioteksorganisationer visade det sig att det, snarare än en global konsensus kring bibliotekariers kärnvärden, finns en stark påverkan från politiska och kulturella kontexter i utformningen. Det vill säga, vilka kärnvärden som används och hur man definierar dessa skiljer sig beroende på var man befinner sig.

Det finns, inte minst i Sverige, en självbild av att folkbibliotek är centrala för demokratiutveckling; till exempel pågår en intensiv inhemska forskning inom Biblioteks- och informationsvetenskap om bibliotek som social infrastruktur och demokratiskt nav (Rivano Eckerdal 2016; Rivano Eckerdal 2018). ”Demokrati” är även ett av Gormans (2010) kärnvärden och demokratutövning beskrivs även som professionens ”alfa och omega” (Buschman 2007a, s. 1483). Jaeger et al (2013, s. 369) påpekar dock att det utöver retoriska påståenden finns lite konkret evidens för biblioteks faktiska betydelse för demokratiutveckling i praktiken, men menar att en anledning kring denna avsaknad är ett bristande intresse för området inom Biblioteks- och informationsvetenskapen.

Vidare analyserar Tank (2017, s. 95–98) vad som fordras av biblioteken i framtiden, hon menar att en åtskillnad krävs mellan värdegrund och professionsetik, samt menar att biblioteken genomgått en av-ideologisering i sin strävan att vara en åsiktsneutral verksamhet och plats. Hon menar även att den traditionella och professionella värdegrunden för biblioteken bör upprätthållas, annars löper biblioteken risk att få det problematiskt att vidmakthålla en egen identitet – vilket kan leda till att professionen degenereras till ”service”.

Att samtliga paragrafer i Bibliotekslagen (2013:801) fokuserar på vikten av bibliotek och målgrupper men inte på bibliotekarien är talande för hur yrkets specifika kompetens riskerar att glömmas bort. Kompetens torde vara det yrkeskunnande som förverkligar professionens kärnvärden. Svensk biblioteksforening (2008) ger i en forskningsöversikt en bild av en yrkeskår som har problem med att sätta fingret på vad som utmärker deras kompetens, utöver vissa givna, inom professionen traditionella egenskaper, såsom informationskompetens och kunskapsorganisation. Partridge et al (2010) uppdaterar kompetensbeskrivningen genom att beskriva hur man blir en ”bibliotekarie 2.0”. Tillsammans med fokusgrupper bestående av australiensiska bibliotekarier kommer man fram till att de viktiga kompetenserna och egenskaperna rör teknologi, kommunikation, teamwork, användarfokus, ”business savvy”, evidensbaserad praktik, lärande och utbildning, samt personliga egenskaper.

2.3 Användarna

Användarna är ett omfattande område inom Biblioteks- och informationsvetenskaplig forskning, där största fokus utgörs av att förstå och behandla användarnas behov, beteende och upplevelse. Detta har genererat de centrala begreppen och nyckelorden “user needs”, “user behavior”, “user practices”. Olsson (2010, s. 72) menar att de två sistnämnda gett upphov till egna diskurser, där informationsbeteende-diskursen är individuell och kognitivt inriktad medan informationspraktik-diskursen är socialt orienterad. De termer som används av bibliotekarier för att beskriva sina användare har skiftat genom tiderna, Johannsen (2015, s. 60 ff) ringar i sin studie in dessa som “citizen”, “client”, “customer”, “guest”, “partner”. “Customer” etablerades som uttryck för användare under 80-talet och kan sägas återspegla tidsandan, samt relaterar till NPM. Det uttryck som inrättat sig under senare år är “partner”, vilket författaren menar åsyftar tanken om delaktighet; den delaktiga användaren.

Lankes etablerar begreppet ”det participatoriska biblioteket”. Till detta kopplar han några teoretiska principer: Kunskap skapas genom dialog och bibliotekarien bör vara en “facilitator of conversation”, det vill säga möjliggöra denna dialog med användarna. Ett genuint engagemang med användarna leder till ett delat ansvar vad gäller driften av biblioteket. Slutligen, bör denna nya slags kunskapsproduktion prioriteras framför en tidigare kunskapsproduktion inriktad på “the collection of artifacts” (Lankes, 2011, s. 254). Han betonar även vikten av inte låsa sig kring ett receptliknande 12-stepsprogram kring vad som bör ingå i en bibliotekaries uppgifter, ”of course this will depend on your community” och att tvetydighet, kopplat till upptäckande, experimenterande och förhandlande, är att betrakta som en del av kärnan i professionen (s. 168).

I en svensk kontext kan det ökade fokuset på användarinflytande, eller delaktighet, inom kultursektorn, ses som en förnyelse av de idéer kring ”kulturell demokrati” som sedan 1970-talet varit en del av inte minst nordisk kulturpolitik (Johnston 2023). Hvenegaard Rasmussen (2016, s 549–550) lyfter fram tre perspektiv kring varför bibliotek bör involvera användarna: institutionens, samhällets och användarens. Vad gäller användarens perspektiv handlar det om flera saker: en känsla av att tillhöra ett sammanhang; att delaktighet kan skapa ”socialt kapital”; att dagens användare förväntar sig att involveras, särskilt unga ”digital natives”. Ur både institutionens och samhällets perspektiv rör det sig även om att legitimera biblioteksverksamhet i en digitaliserad samtid, visa att den, i likhet med annan offentligt finansierad verksamhet, är angelägen för många.

En del av forskningen och praktiken rörande bibliotekens användarcentrering tar sig uttryck i form av UX, vilket är en metod som fokuserar på användarnas behov och upplevelser. Användarcentreringen utgår från att fånga in vad som enligt användarna är viktigt, hur de upplever verksamheten och servicen, samt ringa in deras behov. Uppsatsens studieobjekt Bibliotekslabbet arbetar uttryckligen utifrån denna metod. Priestner & Borg (2016) menar att det handlar om att ringa in verkligheten som den är, inte hur den bör vara. Benyon (2019) lyfter att användarfokuseringen syftar till att placera användarnas önskingar främst. I bibliotekssammanhang appliceras UX på både olika delar, till exempel teknisk användbarhet och digitala lösningar, men även på helheten – verksamheten i stort (Appleton, 2016; Chow & Sajonas, 2020).

Seale et al. (2022) kritiserar bibliotekens användarcentrering som tar sig form av UX. De argumenterar för att det råder en avsaknad av kritiskt tänkande i frågan, vidare menar de att användaren riskerar att tillskrivas för mycket auktoritet, vilket kan leda till att bibliotekariernas kompetenser, deras expertis och yrkeserfarenhet, inte nyttjas av användarna.

Sammanfattningsvis utgörs den tidigare forskningen av tre fält; bibliotekarieprofessionen, biblioteksutvecklingen och användarna, där de två sistnämnda även berör marknadsanpassning. Biblioteksutvecklingen beskrivs som influerad, liksom den offentliga sektorn i stort, av NPM. Därtill pågår nya inriktningar mot samarbete, deltagande och skapande, samt en omdefiniering av biblioteken till sociala arenor. Utvecklingen kantas av kritik för att gå mot användarstyrning, fokuserad på underhållning samt anpassad efter marknadsmässiga ideal. Trots försök att sammanfatta bibliotekarieprofessionens kärnvärden visar sig dessa vara skiftande och påverkas av politiska och kulturella kontexter. Yrkeskåren har även svårt att ringa in vad som utgör bibliotekarieprofessionens kompetens utöver informationskompetens och kunskapsorganisation. Inom forskningen förekommer förespråkare för det participatoriska biblioteket, vilket syftar till användarnas delaktighet.

Som nämndes tidigare i problemdiskussionen är de studier som specifikt behandlar samspelet, eller spänningen, mellan användarcentreringen och bibliotekarieprofessionen av äldre årgång (Buschman 2003; Hansson 2003; Buschman & Leckie 2007; Kann-Christenssen Andersen 2009; Hansson 2015; Jochumsen & Hvenegaard Rasmussen 2016). Fyra av dessa sex studier är mer än femton år gamla, vilket kan ställas i relation till ett samhälle stadd i snabb förändring; mycket kan tänkas ha förändrats, alternativt att utvecklingen har tillspetsats sedan dess. Ingen av dessa studier utgörs av en fallstudie av ett enskilt konkret utvecklingsprojekt, vilket denna studie består av. Med vår studie ämnar vi undersöka huruvida den större rörelsen för biblioteken i stort reflekteras i ett enskilt svenskt folkbibliotekssammanhang. Därtill kombinerar vi styrdokument från chefsnivå med mediantervjuer av medarbetare, vilket inte gjorts förut inom problemområdet. På så sätt ger vår fallstudies empiri utrymme för röster både "uppifrån" (chefs nivå) och "nedifrån" (medarbetare). Denna studies blick är riktad mot hur uppsatsens studieobjekt Bibliotekslabbet själv porträtterar sig i såväl kommunikationstexter, som i media och styrdokument, inte hur de betraktas utifrån. De tidigare studierna utgörs inte heller av diskursanalys, vilket denna studie utövar i syfte att undersöka vilka antaganden och perspektiv detta utvecklingsprojekt grundar sig i.

Kapitel 3. Teori

I detta kapitel redogörs för diskursteori- och analys, för att successivt snävas in mot det specifika diskursanalytiska angreppssättet som denna studie tillämpar, vilken utgörs av Carol Bacchis “What’s the problem represented to be?”. Därtill redogörs inledningsvis för Foucaults teoretiska arv, vilket Bacchi uttryckligen tar avstamp ur, samt regelbundet hänvisar till och skriver under på.

3.1. Foucaults teoretiska ramverk för diskursteori- och analys

Enligt Foucault (1970) utvecklar alla perioder olika diskursiva traditioner som konstruerar “sanningen”. Han vänder sig mot att det skulle finnas en vetenskaplig objektivism och förnekar påstående och uttryck som gör anspråk på att vara universella. Alla historiska perioder, såväl som den nutida, är istället produkter av diskurs.

Foucault fokuserar inte på konversation mellan individer utan är “makrosociologisk och historisk”, och koncentrerar sig på det specialiserade språket inom en specifik grupp (Olsson 2010, s. 65). I hans koncept rör det sig om fler dimensioner än bara ett sätt att tala, utan om ett komplext nätverk av relationer mellan texter, idéer och institutioner (Foucault 1972). Alla diskurser är nära sammanlänkade med sin specifika sociohistoriska kontext och kan inte förstås avskild från denna (Rabionow 1984, s. 4). Begreppen “kunskap” och “sanning” står inte i förbindelse med en objektiv verklighet, som i den positivistiska vetenskapssynen – kunskap och sanning är heller inte helt subjektiva som hos existencialismen. Snarare intersubjektiv; en frukt av delade betydelser, konversationer och sociala praktiker. En diskursiv grupp är några som delar en kollektion av “truth statements” (Olsson 2010, s. 66). Medlemmar av en diskursiv grupp är kopplade till varandra, inte bara av ett delat engagemang till en kollektion av texter, utan även av interpretationerna av dessa (Foucault 1972). Diskurserna förstås som pågående relationer mellan människor, institutioner och texter, vilka inte är statiska utan dynamiska (Olsson 2010, s. 67). Jämfört med det marxistiska synsättet på makt, som förstås uppifrån och ner, menar Foucault istället att makt finns överallt (Foucault 1979, s. 93–94).

Foucaults styrka ligger i att han med sitt diskurskoncept åskådliggör att ögats lins alltid är färgad, det existerar inget sådant som en ren blick. Vi är alla medlemmar ur en, eller flera, diskurser. Individen är inte en isolerad enhet i sitt konstruerande av mening utan är förbunden med sin diskursiva kontext. Kopplat till uppsatsen ifråga rör det att beakta den sociala kontext som bibliotekarierna och användarna befinner sig i; den specifika diskurs de är inbäddade i vid utformningen av Bibliotekslabbet. Det är genom denna teoretiska lins vi läser hur Bibliotekslabbet beskrivs samt beskriver sig själva.

3.2. Bacchis “What the problem represented to be?”

Med utgångspunkt ur ovan redogjorda teoretiska ramverk av Foucault och senare teoretikers diskurs teori bygger Bacchi (2009) sin egen diskursanalytiska ansats, benämnd som “What the problem represented to be?”. Vilken påföljande text kommer att förkortas med WPR.

WPR-ansatsen är en teori och ett metodologiskt verktyg för att granska förgivettagna föreställningar, oftast med fokus på sociala föreställningar och politiska problem. Vidare är analysmetoden skapad för att “dekonstruera” och avtäcka “inneboende logik” i policytexter, exempelvis lagförslag, statliga utredningar med mera, men har allteftersom kommit att tillämpas på andra texter än policydokument, såsom mediematerial (Bergström & Ekström, 2018, s. 271). Därtill uppmuntrar Bacchi själv till att använda WPR på andra texter, även om den initialt är skapad för att användas för policydokument (2009, s. vi, xx), vilket denna studie kommer att göra, då det empiriska materialet, som redogörs för i nästkommande metodkapitel, innefattar olika mediaut-sagor, styrdokument (policyer) såväl som kommunikationstexter. Denna teori- och analysmetod är i linje med vårt syfte och forskningsfrågor: att förstå vilka inneboende föreställningar som finns i texterna kring hur Bibliotekslabbet beskrivs samt beskriver sig själva, i medieartiklar och dokument. Bacchi (2009, s. vi, 32) beskriver WPR som ett poststrukturalistiskt förhållningssätt till policyanalys; detta inbegriper ett fokus på betydelseskapande och begreppsliggörande, samt att varken något koncept eller någon kategori uppfattas som värderingsfri.

WPR-analysen handlar – i motsats till det som Bacchi uppfattar som nutidens paradigm: problemlösning – om att ifrågasätta “problem”. Detta görs genom att rannsaka hur de förslag till förändring, som policydokument rymmer, representerar själva problemen (Bacchi 2009, s.vii, x, 25, 46). Hon menar att det problemlösande paradigmet i själva verket är konservativt; det strävar efter ett upprätthållande av status quo genom att ta världen som den är, med dess sociala- och maktmässiga relationer och institutioner som ett givet ramverk för problemlösningen. Det syftar endast till att få denna orkestrering att flyta problemfritt (2009, s. xvi). Med WPR-ansatsen vill Bacchi (2009, s. xvii, 25, 46) skapa ett nytt paradigm som består av ett problematiserande och ifrågasättande av problem istället för problemlösning.

Bacchi menar att policyer är kulturella produkter, de formas genom sin specifika historiska och kulturella kontext. Inte bara styrande politiker är av intresse utan även professioner och experter som är inbegripna i processen (Bacchi 2009, s. vx, 25–26). Här finns en koppling till uppsatsens bibliotekarieprofession, vilka utgör de experter som Bacchi syftar på ovan. Policyer läses enligt Bacchi som en text som vill förändra något, vilket inbegriper att det finns ett problem som ska lösas. Det antagna problemet kan vara både av implicit som explicit karaktär (Bacchi 2009, s. vx– x, 31), dock menar hon att de flesta policyer inte officiellt uppger att det finns ett underliggande problem. WPR syftar till att göra det implicita explicit, samt skärskåda detta noggrant. Vidare menar Bacchi (2009, (s. x) att policyer tenderar att reflektera djupt rotade kulturella föreställningar.

Ett grundantagande inom WPR-analysen rör att policyer inte endast riktar sig mot problem utan även *aktivt formar* dem; “problemen” *skapas* i själva skrivandet av en policy (Bacchi 2009, s. x, 1, 31, 34). Förutom att peka ut, implicit eller explicit, ett problem, rymmer policyer en problematiserande aktivitet; hur problemen framställs och karaktäriseras, samt vilket tänkande och

vilka grundantaganden som ligger bakom (Bacchi 2009, s. xi, 31). WPR:s huvudsyfte är att utforska vilka premisser som finns underliggande i problemrepresentationerna. Målet är att dra fram dessa antaganden och premisser ur texten, ställa fram dem i ljuset, samt att problematisera de problematiseringar som finns i texten (Bacchi 2009, s. xvi, 25).

Bacchi utgår från både en poststrukturalistisk och konstruktivistisk position i sin teori, enligt henne själv. Hon menar att WPR-ansatsen ifrågasätter att "problem" existerar separerad från den omvärld de är inbäddade i, vilket knyter an till hennes konstruktivistiska utgångspunkt. Vidare menar hon att problemrepresentationerna inte imiterar verkligheten, utan är praktiker som skapar mening och värderingar. Problemrepresentationerna utvecklas inom diskurs, vilket redogjorts för ovan. I en bacchisk kontext utgörs diskursen av socialt producerade former av kunskap som begränsar vad som är möjligt att tänka, skriva eller tala om. Att benämna något som diskurs, menar Bacchi, utmanar sanningsstatusen. De fenomen och utsagor som innefattar ett sanningsanspråk beskrivs av Bacchi som "kunskaper", där emfas läggs på pluralformen, istället för "kunskap" i singular, för att belysa det omstridda i frågan. Utöver detta menar Bacchi att WPR-analysen har politiska dimensioner då fokus läggs vid att problemrepresentationerna gynnar – och missgynnar – olika grupper, vilket kopplar till en poststrukturalistisk position, enligt henne själv (2009, s. 33–35).

Maktåskådningen hos Bacchi utgörs av att makt opererar genom att verka normerande och normaliserande, exempelvis genom policyer. Detta leder till en form av självreglering hos människor. Genom självövervakning kontrollerar människor sig själva. Ett sätt att uppmärksamma hur vi styrs av makten (av stat, regering, professioner, diskurser) är att identifiera och analysera problematiseringar, samt vilka förgivettagna sanningar dessa problematiseringar vilar på. Bacchi menar att eftersom policyer konstituerar problematiseringar, så styrs vi av dessa problematiseringar snarare än genom policyer (2009, s. 29–31).

Nedan följer Bacchis analytiska WPR-frågor, vilka ett urval av kommer att tillämpas på det empiriska materialet. Dessa kommer att förklaras närmare, samt dess konkreta tillämpning, i det påföljande kapitlets analysmetod.

Bacchi 2009, s. xii:

1. What's the 'problem' represented to be in a specific policy?
2. What presuppositions or assumptions underlie this representation of the 'problem'?
3. How has this representation of the 'problem' come about?
4. What is left unproblematic in this representation? Where are the silences? Can the 'problem' be thought of differently?
5. What effects are produced by this representation of the 'problem'?
6. How/where has this representation of the 'problem' been produced, disseminated and defended? How has it been (or could be) questioned, disrupted and replaced?

Sammanfattningsvis utgår WPR från att det i policyer (och andra texter) finns problem som behöver åtgärdas. Problemen uttrycks inte alltid explicit, de är snarare underförstådda. Analysen fokuserar på att göra de underförstådda problemen explicita och noggrant granska dem. Ordet "problem" i en WPR-ansats skiljer sig från hur man använder termen i vardagligt tal. "Problem"

i en WPS-ansats relaterar till den typ av förändring som antyds i ett särskilt policyförslag. Poängen är att uppmärksamma de antaganden och förutsättningar som gjorde det möjligt att formulera dessa policyer. I uppsatsen kommer det empiriska materialet att analyseras utifrån vilka problem som impliceras och skapas, samt vilka antaganden och för-sant-hållanden detta vilar på. Den diskursiva grupp som enligt Foucault är några som delar en kollektion av givna för-sant-hållanden kopplas i denna studie till den grupp som arbetar med eller vid Bibliotekslabbet. De teoretiska verktygen kommer att utvecklas och konkretiseras i påföljande metodkapitel.

Avslutningsvis vill vi framhålla att Foucault används i denna studie främst som en teoretisk bakgrund, som placerar Bacchi, studiens huvudsakliga teoretiker, i en vetenskaplig kontext. Foucault fungerar som en idéhistorisk fond i uppsatsen för det tänkande som vidareutvecklas och konkretiseras av Bacchi. Foucault och Bacchi delar grundläggande teoretiska utgångspunkter, där begreppen "kunskap" och "sanning" förstås som sociala produkter inom olika diskursiva grupper. Båda delar förståelsen för språkets konstituerande funktion; att verkligheten skapas när den skrivs fram. Samt att språket alltid rymmer olika perspektiv och underliggande värderingar, därför existerar inget sådant som neutralitet.

Kapitel 4. Metod

I detta kapitel redogörs för studiens insamlingsmetod, material, urval och analysmetod. Det empiriska materialet, som redogörs för i detalj nedan, analyseras genom Bacchis diskursanalytiska WPR-ansats, vilken utgör såväl studiens teori som metod. Uppsatsens studie gagnas av detta angreppssätt då det belyser vilka grundantaganden och vilket bortfall som återfinns i det empiriska materialet, samt vilka spänningar som implicit och/eller explicit förekommer, vilket leder till besvarandet av de inledande forskningsfrågorna.

4.1. Insamlingsmetod

Metoden för insamlingen har utgjorts av sökning i Retriever Research (Mediearkivet), på Google, SSB:s webbplats, samt genom att begära ut offentliga handlingar från SSB. Då denna studie åsyftar att studera hur Bibliotekslabbet beskrivs internt och externt har detta utgjort huvudkriteriet för urvalet. De dokument som innehåller sådana beskrivningar har eftersökts och insamlats, vilka utgörs av styrdokument, kommunikationstexter och mediautsagor.

Av de 19 medieartiklar som påträffades i Retriever Research, valdes 8 stycken ut till studien. Kriteriet för urvalet var att de skulle innehålla intervjuer med de anställda som arbetar med, eller vid, Bibliotekslabbet, i längre format. Via Google-sökningar påträffades Bibliotekslabbets presentationsfilm på sociala medier och pressmeddelande om öppningen, som också valdes ut till empirin då de beskriver verksamheten externt. Genom SSB begärdes offentliga handlingar relaterade till Bibliotekslabbet ut (dock undantaget e-post), på så sätt fick vi tillgång till ett projekt-direktiv samt interna nyhetsbrev. Via SSB:s webbplats har övriga styrdokument påträffats, varav två har valts ut, samt en presentationstext om Bibliotekslabbet som även den blivit upptagen som del av studiens empiri. Allt material presenteras närmare i påföljande kapitelindelning.

Urvalet är ett så kallat målstyrt urval, det vill säga att analysenheterna, i det här fallet texter, valts ut på basis av vilka som bäst matchas med – och kan besvara – forskningsfrågorna (Bryman 2018, s. 498). Urvalet är även kriteriestyrt, vilket enligt Bryman (2018, s. 497) rör frågan huruvida enheterna uppfyller ett eller flera kriterier. Kriterierna för urvalet av material är på basis av att Bibliotekslabbet beskrivs internt eller externt. Ett ytterligare kriterie för medieartiklarna, som nämndes ovan, var att alla skulle innehålla intervjuer där verksamheten beskrivs och/eller Bibliotekslabbets personal beskriver sig själva. Därtill skulle intervjuerna vara med anställd personal vid SSB som arbetar med, eller vid, Bibliotekslabbet.

Även styrdokumenterna är utvalda på basis av vilka som bäst matchas med och besvarar forskningsfrågorna, samt att de antingen beskriver Bibliotekslabbet direkt, eller indirekt genom det förändrings- och förnyelseprojekt som de menar att Bibliotekslabbet drar till sin spets. Kommunikationstexterna är också utvalda på grund av de uppfyller kriteriet av att de påvisar hur Bibliotekslabbet presenterar sig själva utåt (genom webbplats och sociala medier).

Det insamlade materialet utgörs av en hierarkisk rörelse uppifrån och ned; från chef- och förvaltningsnivå via styrdokumenterna ned till Bibliotekslabbets personals utsagor i media. Ingen av de fyra anställda vid Bibliotekslabbet nämns vid namn i studien, medan stadsbibliotekarie,

biträdande stadsbibliotekarie samt politiker namnges då de agerar i egenskap av offentliga personer och framträdande profiler inom Stockholm stad. Eftersom en del av uppsatsens syfte är att undersöka hur Bibliotekslabbet beskrivs, är intervjuerna i media med de som står verksamheten närmast, de fyra anställda, ett värdefullt material. Därtill medför dessa intervjuer även perspektivet av hur Bibliotekslabbet beskriver sig själva. I styrdokumentet finns utsagor om förnyelse och förändring, som både knyts direkt och indirekt till Bibliotekslabbet, vilket är meningsfullt i förhållande till uppsatsens syfte.

I kvalitativa undersökningar, vilket denna uppsats gör anspråk på att vara, finns inget bestämt mått på storleken av data eller material, istället menar Bryman (2018, s. 501) att forskaren bör vinnlägga sig om att uppnå en teoretisk mättnad. Vilket betyder att en kategori har mättats med data. Han menar att forskaren ska fortsätta med sitt urval tills denna mättnad uppstår. Mättnaden innebär att ny data inte antyder nya teoretiska insikter eller dimensioner. Vi ansåg att vi nått detta mättade läge när samma teman fortsatte att återkomma i nytt material, varvid vi avslutade eftersökandet av ny sådan.

Vi har sökt med olika kombinationer av “bibliotekslabbet”, “liljeholmen”, “nodbibliotek” och “stockholms stadsbibliotek”, med januari 2023–november 2024 som avgränsad sökperiod. Startdatumet är utifrån dateringen för projektdirektivets beslut, och slutdatumet utifrån uppsatsens tidsram. Av de 19 träffarna i Retriever Research valdes 11 bort som innehöll antingen alltför knapphändig eller allt för upprepad information, i linje med den mättnad som redogörs för ovan. Vi har även valt bort material som är daterat tidigare – till exempel en artikel från Bättre stadsdel från 2017 om planer på ett bibliotek i Liljeholmen samt en utredning från 2022 om ”Kulturhus i Liljeholmen” med Stockholm stads kulturförvaltning som avsändare – eftersom vi intresserar oss för hur idéerna kring Bibliotekslabbet uttrycks från och med att verksamheten sjösätts och blir verklighet. Av de offentliga handlingar vi erhöll från Stockholms stads arkivarie behölls alla.

Inledningsvis fanns en tveksamhet kring att uppsatsens material skulle vara för tunt, varpå ett resonemang följde huruvida jämförande studier vore adekvat, med material från andra förnyelseprojekt inom biblioteksverksamheten, där Malmö stadsbiblioteks två utvecklingsprojekt “Garaget” och/eller “Startskott Hyllie” var potentiella kandidater. Efter avvägningar genomfördes en pilotstudie av ett resultat baserat på enbart materialet som rörde Bibliotekslabbet, medelst tematiseringar, vilka tilldelades kategorier. Pilotstudien visade sig innehålla tillräckligt många teman och dimensioner för att utgöra en grund för analysen. Då diskursanalysen till sin karaktär kräver djupgående analys och närläsning av materialet var ett begränsat urval av medieartiklar och dokument en fördel. Därav valdes eftersökning av material från utvecklingsprojekten “Garaget” och “Startskott Hyllie” bort. Piloten bidrog att föra arbetet framåt och de teman och kategorier som identifierades då har i stort sett bibehållits.

4.2. Presentation av material

Materialet som analyseras utgörs av intern och extern kommunikation:

- Styrdokument, vilka utgörs av Stockholms stads biblioteksplan; SSB:s verksamhetsplan; projektdirektiv för Bibliotekslabbet.

- Åtta medieartiklar innehållande intervjuer.
- Interna nyhetsbrev från Bibliotekslabbets personal.
- Kommunikationsmaterial: SSB:s hemsida, Bibliotekslabbets presentationsfilm i sociala medier, samt pressmeddelande.

Styrdokumentet utgörs av formuleringar på chefsnivå, undertecknade av stadsbibliotekarie Daniel Forsman, medan intervjuerna i medierna huvudsakligen är med de anställda som dagligen arbetar på Bibliotekslabbet och utgör själva verksamheten. Utsagorna från de olika dokumenten tematiseras utifrån hur bibliotekarieprofessionen, dess kompetenser och kärnvärden, respektive användarnas delaktighet beskrivs.

Styrdokument:

- I biblioteksplanen för Stockholms stad 2022–2025: *Mer relevant än någonsin* stakas en riktning ut för verksamheten, med fokus på “strategiska förflyttningar”. Här beskrivs även satsningen på nodbibliotek (Stockholms stad, u.å.).
- Biblioteksplanen mynnar ut i verksamhetsplanen för SSB 2024, där, bland de beslutade aktiviteterna, kopplingen mellan Bibliotekslabbet och noden görs (Stockholms stad 2024).
- Bland de begärda offentliga handlingarna relaterade till Bibliotekslabbet från SSB finns projektdirektivet *Testbädd för biblioteks- och kulturnod i Liljeholmen* (Stockholms stad 2023), vilket beskriver syftet med att etablera en utforskande biblioteksverksamhet lokaliserad till Liljeholmen. Den så kallade “testbädden” är synonym med Bibliotekslabbet.

Kommunikationstexter:

När Bibliotekslabbet öppnade i februari 2024 började man kommunicera med allmänheten och media via SSB:s webbplats, sociala medier och pressmeddelande.

- Pressmeddelande, med både Stockholms stad och Citycon, ägaren av Liljeholmstorgets Gallerias ägare, som avsändare (Citycon 2023).
- Presentationstext av Bibliotekslabbet på SSB:s webbplats, med beskrivning av verksamheten (Stockholms stadsbibliotek u.å.).
- På sociala medier och i Bibliotekslabbets skyltfönster ut mot Liljeholmstorget har det visats en presentationsfilm där projektledaren berättar om verksamheten. För uppsatsens ändamål har vi transkriberat innehållet i filmen (Liljeholmstorget Galleria 2024).
- Månatliga nyhetsbrev från Bibliotekslabbet som skickats till medarbetare inom SSB (Bibliotekslabbet 2024).

Artiklar:

Öppningen av Bibliotekslabbet har genererat ett visst intresse från bransch- och lokalpress (19 träffar i Retriever Research jämfört med 3 träffar för det bibliotek i Norra Djurgårdsstaden som öppnade närmast i tid, år 2020). Av de utvalda åtta artiklarna, som utgörs av intervjuer publice-

rade mellan september 2023 och juli 2024, är sju stycken med de fyra anställda vid Bibliotekslabbet där de själva beskriver sin verksamhet, samt en med Stockholms stads bibliotekschef Daniel Forsman.

- Fem av artiklarna är från lokalpress: Tidningen Bättre stadsdel har publicerat “Biblioteket öppnar lokal i Liljeholmstorgets galleri – så ska labbet fungera”, “Nu öppnar nya futuristiska biblioteket i Liljeholmen – utan böcker”, samt “Ett halvår har gått – så fungerar nya bibliotekslabbet i Liljeholmen”. Tidningen Mitt i har publicerat “Bibliotek öppnar i Liljeholmens galleria”, samt “De ska labba fram ett stort bibliotek”.
- Från branschhåll har tidningen Biblioteksbladet publicerat “Labbet där framtidens hybridbibliotek utformas”, med biträdande stadsbibliotekarie Elisabeth Aquilonius som en av de intervjuade, och Svensk biblioteksförning “Vi är inte ett traditionellt bibliotek” samt “Poängen är att biblioteket ska formas tillsammans med användarna”, varav den sistnämnda är med Stockholms stadsbibliotekarie Daniel Forsman.

Vid citat från materialet, i såväl uppsatsens resultatkapitel som texten i stort, hänvisar vi till sidnummer i de fall där sådana finns. I andra fall, där webbsidor är källan, hänvisar vi enbart till respektive text. Vår käll- och litteraturförteckning förtydligar de olika källorna och publiceringarna.

4.3. Analysmetod

Inledningsvis i detta avsnitt redogörs för kvalitativ forskning och diskursanalys utifrån studiens metodlitteratur, varefter Bacchis analysmetod WPR konkretiseras.

4.3.1. Kvalitativ forskning

Forskningen är kvalitativ, i den bemärkelsen att den fokuserar på ord, samt är tolkande till sin karaktär (Bryman 2018, s. 454). Bryman (2018, s. 61) betonar den vikt som kvalitativ forskning lägger på ord, till skillnad från kvantifiering, under insamlingen och analysen av data. Vidare pekar han på att forskningsstrategin oftast är induktiv samt tolkande – vilket överensstämmer med uppsatsens studie (s. 455). Esaiasson et al. (2017, s. 211–212) redogör för den kvalitativa textanalysen, som tillämpas i denna studie i såväl resultatets tematisering som i påföljande diskursanalys. Författarna menar att det betydande och bärande innehållet i texterna tas fram genom omsorgsfull läsning av både delarna och helheten. Det eftersökta i texten kan ligga “dolt under ytan” vilket kräver noggrann och intensiv läsning. Vidare understryker de att avsikten inte är huruvida något är sant eller korrekt, istället undersöks idéer och mening, vilket denna studie ämnar göra.

4.3.2 Diskursanalys

Foucaults diskursteori vidareutvecklas av senare generationers teoretiker (Bergström & Ekström, 2018, s. 305–346). Övergripande för alla inriktningar är språkets konstituerande funktion, samt de underliggande perspektiven i språket, som därför heller aldrig förstås som neutralt. Språket är underbyggt av vissa föreställningar, åskådningar och utgångspunkter som skapar konkreta utslag i verkligheten, samt påverkar sociala relationer och maktrelationer. Språket förstås även som konstituerat av sociala praktiker (Bergström & Ekström 2018, s. 255–256). I uppsatsen betraktas därför inte språket som ett neutralt instrument för kommunikation utan rymmer inneboende värderingar. I diskursanalysen förnekas att språket företräder en förutbestämd verklighet, istället formar språket världen; språket förstås som konstituerande. Foucault uttrycker det som att språket rymmer “practices that systematically form the object as we speak” (Foucault 1972, s. 49). Diskurser rymmer olika för-sant-hållanden om världen, samt legitimerar vissa “kunskaper” framför andra (Bergström & Ekström 2018, s. 258). I uppsatsen inkorporeras idén om det inneboende perspektivet i språket samt vilka för-sant hållanden som diskursen bygger på.

4.3.3 Bacchis WPR-analys

Vidare analyseras denna studies resultat genom Bacchis analysmetod WPR, vars bakomliggande teori och teoretiska position redogjordes för i kapitel tre. Nedan konkretiseras de teoretiska verktygen och dess tillämpning. Av WPR-ansatsen sex frågor, vilka förevisades i kapitel tre, har tre valts ut; för att avgränsa uppsatsens omfång. De bortvalda frågorna kräver ytterligare bakgrundstudier, samt ett vidgade av problemområdets kontext till att omfatta omvärlden, dess historia och samhällsutveckling. Nedan följer en redogörelse för de utvalda frågorna.

Vad är “problemet” representerat att vara?

Detta är en klargörande uppgift, enligt Bacchi, vilken bygger på premissen att alla policyer är problematiserande aktiviteter, som innehåller implicita problemrepresentationer. Den bygger på en granskning av tänkandet kring frågan eller fenomenet. Bacchi lyfter som ett konkret exempel en policy för gymnasieskolan som innehåller att eleverna inte bör duscha mer än tre minuter – vilket inbegriper problemet att eleverna duschar överdrivet mycket, på så vis arbetar man baklänges i analysen för att belysa problemrepresentationen, menar hon. Ett sätt att utkristallisera vilket som är den (eller de) dominerande problemrepresentationerna är att studera avsatt finansiering, där det “problem” som anses viktigast oftast erhålls mest pengar (Bacchi 2009, s. 2–4).

I uppsatsens empiriska material finns inga reda pengasummor fastställda, däremot tydliga prioriteringar. Därmed tolkas prioriteringarna (eftersom det kostar i form av arbetstid, löner med mera), i likhet med finansiering, att peka mot dominerande problemrepresentationer. Vidare menar Bacchi (2009, s. 4) att policyer oftast är inbäddade i ett nät av relaterade och sammanlänkade policyer. I uppsatsen utgörs detta nät av de olika typerna av texter, som relaterar till varandra i ett inbördes förhållande; mellan policydokument från chefsnivå (biblioteksplan, verksamhetsplan,

projektdirektiv) till bibliotekariernas utsagor i mediantervjuer, kommunikationstexter samt interna nyhetsbrev. Sammanfattningsvis ämnar vi genom denna fråga klargöra vilka underliggande problem som materialet ger uttryck för.

Vilka förutfattade meningar eller antaganden finns underliggande i representationen av “problemet”?

Här undersöks vad som förmodas och antas om det identifierade “problemet”. Vilken typ av “kunskap” som förutsätts för problemrepresentationen, vilket slags tänkande som ligger bakom. Med “kunskap” menas vad som tas för givet, vad som hålls för sant. “Kunskap” bygger på epistemologiska och ontologiska antaganden, vilka redogjordes för i kapitel tre. Genom att granska de inneboende antaganden kan *konceptuella premisser* och *konceptuella logiker* utpekas som underliggande bakom texterna. Bacchi menar att det inte rör sig om att peka ut vilka antaganden som policyförfattarna besitter, utan om vilka sådana som huserar inom problemrepresentationerna (Bacchi 2009, s. 5).

Kopplat till uppsatsen handlar det inte om att peka ut några personer, exempelvis bibliotekarierna som arbetar vid Bibliotekslabbet, utan om de inneboende perspektiven i texterna. Det handlar inte om vad personerna bakom tänker och tycker, utan om vilken form argumenten har, vilken form av “kunskap” de bygger på. De konceptuella premisserna och logikerna är nyckelbegrepp som kommer användas systematiskt i uppsatsens analys. Bacchi menar att fråga två ofta knyter an till djupt rotade kulturella värderingar, ett slags socialt omedvetet. Hon lyfter att fråga två implementerar diskursanalys, då policyer utvecklas inom diskurs, enligt författaren. I Bacchis diskursbegrepp innefattas mer än språket, det täcker in ett meningsskapande. Antaganden, värderingar och förutfattade meningar ledsagar, det Bacchi kallar, konceptuella logiker. Även om policyer uttrycks i språk handlar Bacchis angreppssätt om att gräva djupare till den mening och betydelse som framkallas genom hur språket används (Bacchi 2009, s. 7).

Förutom tidigare nämnda konceptuella premisser och logiker, använder sig Bacchi av binariteter, nyckelkoncept och kategorier, vilka kommer att redogöras för nedan.

Binaritet eller dikotomi

Binariteter – eller dikotomier – handlar om de motsatsförhållanden som policytexter ofta, implicit eller explicit, rymmer (Bacchi 2009, s. 7–8). Exempelvis natur/kultur, nationell/internationell, ansvarig/oansvarig, legal/illegal, ekonomisk/social osv. En binaritet bygger på ett antingen-ellerförhållande, eller som Bacchi uttrycker det “A/not-A relationship” (Bacchi 2009, s. 7). Det som är på den ena sidan av binariteten, antas vara exkluderad från den andra. Därtill är en hierarki ofta inbegripen i binaritet. En sida är oftast privilegierad, vilken antas vara viktigare och mer värdefull än den andra. I dikotomin man/kvinna beskriver exempelvis “kvinnan” vad “mannen” *inte* är. I uppsatsens analys kopplas detta till olika motsatsförhållanden; exempelvis det traditionella biblioteket respektive det innovativa dito.

Nyckelkoncept

Bacchi menar att policyer är fyllda av nyckelkoncept. Exempelvis nämner hon “välfärd” som ett sådant koncept. Koncept är abstrakta företeelser som är relativt öppna, människor fyller dem med

olika betydelser. Därav är nyckelkoncept omtvistade och kopplade till olika konkurrerande politiska visioner. Mycket står därför på spel när det gäller att fylla dessa nyckelkoncept med mening (Bacchi 2009, s. 8). Bacchi understryker att de är *relativt* öppna, eftersom vissa nyckelkoncept är så djupt rotade i historia och kultur att de är svåra att upptäcka som de konstruktioner de faktiskt är. Anknuten till uppsatsen ifråga rör det uppgiften att identifiera vilka nyckelkoncept som finns i problemrepresentationerna och rannsaka vilken mening dessa nyckelkoncept tillskrivs.

Kategorier

Kategorier är koncept som spelar en central roll i hur samhällsstyrning tar form, menar Bacchi. Som exempel nämner hon ålderskategorier, sjukdomskategorier, zonindelningar, kön och sexualitetskategorier. I anslutning till detta uppmanar hon forskaren att inte ta dessa kategorier för givna utan att utforska hur de fungerar i relation till att skapa mening och betydelse i problemrepresentationen (Bacchi 2009, s. 9).

Vad lämnas oproblematiserat i problemrepresentationen? Vilka tystnader finns?

Kan “problemet” tänkas kring på ett annat sätt?

Denna fråga tillåter forskaren att utforska den kritiska potentialen av WPR-ansatsen. Här finns kapaciteten att “problematisera problematiseringarna”, som Bacchi uttrycker det. Det vill säga en kritisk granskning av de begränsningar som problemrepresentationen rymmer. Vad som misslyckas att problematiseras. Uppgiften ligger i att diskutera de frågor och perspektiv som är “tysta” i den identifierade problemrepresentationen. Att uppmärksamma och reflektera kring tystnader; bortfallna frågor och perspektiv (Bacchi 2009, s. 12–13). Denna analysfråga belyser spänningar och motsättningar i problemrepresentationerna, då den betonar begränsningar, brister och ofullständigheter.

Vi menar att materialets utsagor, med det inbegripna spänningsfältet, mellan det användarstyrda och professionen, från tidigare redogjorda problemdiskussion och tidigare forskning som fond, säger något om bibliotek som verksamhet och bibliotekarie som profession på 2020-talet.

Kapitel 5. Resultat

I resultatdelen beskrivs utsagor från dokumenten utifrån fem övergripande teman som vi har identifierat i materialet: framtidens bibliotek och samhällsfunktion; användarfokus och user experience (UX); innovation och experiment; medskapande och dialog; kommersiell anpassning och samverkan. I dokumenten löper dessa teman parallellt och går ofta in i varandra; tematiseringarna avser att ge översikt och struktur genom sin uppdelning, men även här förekommer ibland överlappningar.

5.1 Framtidens bibliotek och samhällsfunktion

Detta tema handlar om hur Bibliotekslabbet i Liljeholmen, i artiklar, verksamhets- och biblioteksplan, beskrivs som ett steg mot ett kulturhus med ett nodbibliotek. Här betonas anpassning till lokala behov och en inriktning på aktiviteter för alla åldrar, särskilt barn och unga.

Projektet Bibliotekslabbet handlar om att utforma ”framtidens bibliotek” tillsammans med stockholmarna (Citycon 2023). Bibliotekslabbets verksamhet är ett steg mot att i ett senare skede öppna ett större kulturhus i Liljeholmen 2029, med bibliotek, kulturskola och andra verksamheter (Lefvert 2023). SSB inleder sitt arbete mot att etablera ett nodbibliotek i Liljeholmen genom att i ett första steg upprätta en labbverksamhet, med syftet att förstå och anpassa verksamheten efter stockholmarnas behov (Stockholms stad 2024, s. 17). “Vi gör detta för att komma i gång snabbt och för att få en dialog med de som bor och rör sig i Liljeholmen kring behov och önskemål” (Svensk biblioteksforening 2023).

I biblioteksplanen återfinns formuleringar kring bibliotekarieprofessionen, som preciserar att medarbetarnas kompetens “ska användas för facilitering, vägledning, kurering, problematisering och inspiration. Som värd och facilitator för människors livslånga lärande och skapande.” Man poängterar att detta är vad användarna förväntar sig av bibliotekets medarbetare (Stockholms stad u.å., s. 29). Kopplingen till Bibliotekslabbet är implicit, men bör gälla utifrån att verksamheten är ett slags projektsyfte för de idéer kring biblioteksutveckling som SSB utgår ifrån. Stadsbibliotekarie Forsman understryker att biblioteksverksamheten som labbas fram “inte ska skapas utifrån egna föreställningar av vad ett bibliotek ska vara” (Svensk biblioteksforening 2023).

Barn och unga är ett fokus för Bibliotekslabbet (Svensk biblioteksforening 2023). Stadsbibliotekarie Forsman pekar på att läsförståelsen bland unga har gått ner och menar att biblioteken kan vara till hjälp för den problematiken, samt lyfter att barn och unga även är prioriterade i Bibliotekslagen (SFS 2013:81). Vidare beskriver han hur en tidig kontakt med biblioteket och litteraturen bidrar till en ökad läsförståelse, forandet av den egna identiteten och öppnandet av nya världar. Han menar att en relation till biblioteket i unga år ökar chansen att man ser biblioteket som en naturlig resurs ”i det livslånga lärandet” (Svensk biblioteksforening 2023) och hur Bibliotekslabbet kommer att arbeta direkt med barnen på deras fritid men även konkret genom samverkan med förskolan.

Som exempel på Bibliotekslabbets olika aktiviteter nämns aktiviteter för föräldralediga som vill träffa andra sådana, exempelvis föräldrafrukostar, föreläsning om små barn och skärmtid, en klädbyttardag och ett babydisco (Eyre 2024). Dessutom lyfts att många vill att det ska finnas en scen av något slag för författarsamtal, musikuppträdanden, högläsningar, poesikvällar, föreläsningar med mera. ”Ibland vill man sitta i publiken och ibland vill man själv stå på scenen” (Eyre 2024). Det beskrivs även hur det är viktigt för det framtida biblioteket att det finns ytor för olika aktiviteter; tystare zoner där man kan läsa och studera, platser för möten där man kan prata utan att störa någon (Eyre 2024).

Bland de i materialet ofta förekommande beskrivningarna av det framtida bibliotek som Bibliotekslabbet ska leda fram till, finns även redogörelser av verksamhet som relaterar till olika typer av samhällsfunktion. Det förefaller oklart huruvida hur det skiljer sig från vilken redan befintlig folkbiblioteksverksamhet som helst.

5.2 Användarfokus och user experience (UX)

Användarfokus och UX är en central del i narrativet om Bibliotekslabbet i utsagorna från dokumenten.

I projektdirektivet omnämns Bibliotekslabbet som “testbädd”; överlag används en teknisk terminologi som även återkommer i UX-begreppsvärlden med begrepp som ”testbädd”, ”iterativt identifiera behov”, ”konceptualisera verksamhet”, ”testa och utvärdera”. Det formulerade effektmålet med ”testbädden” är att identifiera och utforska biblioteksverksamhet som är efterfrågad och hur denna ska vara utformad (Stockholms stad 2023, s. 2– 3)

Bibliotekslabbet beskrivs genomgående som något som inte är ett vanligt eller traditionellt bibliotek, istället är det ett labb, där man arbetar med UX, för att ta reda på vilken slags biblioteksverksamhet som är efterfrågad i området. Trots detta menar en journalist vid ett tillfälle att många i Liljeholmen och Årstadal önskat just ett “vanligt” bibliotek, men detta fångas inte upp av intervjupersonen (Eyre 2024). Som exempel på UX byggs olika prototyper av återvunnet och inlånat material. I dialog med användarna vill Bibliotekslabbet undersöka vilka förutsättningar som är viktiga för till exempel en scen på ett bibliotek. Projektledaren uttrycker det som att det är bättre att “göra rätt från början”, genom att “utbud” testas först i en liten skala utifrån användarnas perspektiv (Eyre 2024). På så vis undviker man att göra dyra misstag, det vill säga att skapa sådant som inte passar användarna (Eyre 2024).

En av bibliotekarierna menar att det handlar om att inte gå händelserna i förväg, inte till exempel börja inreda efter vad bibliotekarierna tycker passar bäst (Röshammar 2024). Det beskrivs hur personalen har varit ute och mött människor i trakterna kring Liljeholmen och Gröndal och samlat in data. De tillfrågade har exempelvis efterfrågat en mötesplats där man även kan samtala om angelägna kultur- och samhällsfrågor. En scen i någon form står också “på önskelistan” (Lefvert 2024). Genomgående för de tillfrågade i datainsamlingen är hur deras efterfrågan tar sig uttryck och vilka önsknings för hur Bibliotekslabbet borde se ut och vad det ska innehålla. Invånarnas önskemål ska fångas upp och utifrån dem ska det fullskaliga biblioteket i

nästa steg utformas. I Bibliotekslabbets lokal är en vägg täckt av post-it-lappar med olika önskemål, från både barn och äldre (Lefvert 2024). Icke-användarna lyfts som en viktig målgrupp att fånga in, de måste "lockas in på något sätt" (Röshammar 2024).

Det beskrivs hur olika grupper med barn bjudits in som har hjälpt bibliotekarierna att inreda en scen och en läs-och väntyta, genom att bygga modeller med Lego och kartonger. Barnens synpunkter samlas in genom observation och samtal. Vidare ändrar bibliotekarierna ofta i rummet och flyttar runt inredningen efter input från besökare (Eyre 2024).

Sammanfattningsvis innehåller alla intervjuer med bibliotekarierna vid Bibliotekslabbet olika exempel på förslag på aktiviteter utifrån, som personalen sedan realiserar. Användarna får komma med förslag som de sedan har omröstningar om för att utse vad som är populärast och således ska realiseras. Många olika formuleringar och varianter på "önskemål", "önskelistor", "efterfrågas", "input" från besökare som personalen ska "tillgodose" och "realisera". Genomgående för alla texter är att dessa önskemål eller förslag ska ligga till grund för det bibliotek som skapas. Tonen är positiv och livlig.

5.3 Innovation och experiment

Utsagorna beskriver ett arbetssätt som framställs som experimentellt och innovativt. Genom yttranden från pressmeddelande, verksamhetsplan, webbplats, sociala medier och medieartiklar förmedlas hur verksamheten utvecklas genom tester och medborgardialog.

På SSB:s webbplats beskrivs Bibliotekslabbet genom negationen "inte ett traditionellt bibliotek (Stockholms stadsbibliotek u.å). I medieartiklarna finns liknande utsagor, som exempelvis "inget bibliotek med bokhyllor och utlåning av böcker" (Leisti 2024). Istället beskrivs Bibliotekslabbet som en utforskande projektverksamhet som ska växa fram och vara i ständig förändring. "Här håller vi på med en experimentell verksamhet", understryker projektledaren i en marknadsföringsfilm på sociala medier (Liljeholmstorget Galleria 2024). Vidare poängterar hon att det i Stockholm finns 40 bibliotek men det finns bara ett bibliotekslabb. Bibliotekslabbet är således något annat än de andra biblioteken. Det utforskande elementet återkommer även i SSB:s verksamhetsplan för 2024 där det uttrycks att Bibliotekslabbet arbetar "utforskande och agilt med att finna formerna och utbudet i återkommande och strukturerad medborgardialog" (Stockholms stad 2024, s. 26).

Stadsbibliotekarie Daniel Forsman beskriver att "poängen är att biblioteket ska utformas med användarna" (Svensk biblioteks förening 2023). Vidare menar han att Bibliotekslabbet handlar om att undersöka, förstå och utforma bibliotekets verksamhet tillsammans med stockholmarna. Genom att testa olika koncept ska värdefulla insikter nås i arbetet med att etablera en större biblioteksnod i Liljeholmen i framtiden. Här handlar det, enligt Forsman, om att skapa ett bibliotek som inte utgår från det som alltid har gjorts eller egna föreställningar om vad biblioteket ska vara. Han beskriver det som ovanligt när man planerar nya bibliotek.

De olika "månadssprinter" som Bibliotekslabbet arbetar med lyfts återkommande i medieut-sagorna, det rör sig om olika teman som testas olika månader. De "lärdomar" som dras utifrån Bibliotekslabbet utforskande och experimenterande arbetssätt ska generera ett beslutsunderlag som kan presenteras för politiken (Röshammar 2024). Biträdande stadsbibliotekarie Elisabeth

Aquilonius lägger till att Bibliotekslabbet tar avstamp i sitt uppdrag i Bibliotekslagen (SFS 2013:81); att kärnan i verksamheten är läsfrämjande, åsiktsfrihet och informationsinhämtning. Vidare menar hon att Bibliotekslabbet ändå är något helt nytt, att hon "känner inte till något liknande, inte något som har gjorts på det här sättet" (Röshammar 2024).

Trots att Bibliotekslabbet beskrivs som det "futuristiska biblioteket" "utan böcker" (Leisti 2024) kommer de "att utveckla sitt erbjudande av böcker" (Citycon 2023). På visningsdagen saknas dock böcker och bokhyllor i Bibliotekslabbet, däremot får man se kultur- och äldreborgarrådet med virtual reality-utrustning "rita fram möbler och annat till Bibliotekslabbet" (Lefvert 2024). På SSB:s webbplats beskrivs hur de nu tillhandahåller ett litet bestånd av böcker och att det är möjligt att lämna tillbaka biblioteksböcker hos dem (Stockholms stadsbibliotek u.å.). "Vi har byggt upp ett litet bestånd som framför allt består av de nyaste och mest populära böckerna", säger projektledaren (Eyre 2024).

Sammanfattningsvis återkommer ord som "nyskapande" och "experimentell" i alla texter, samt olika varianter på att "testa sig fram" och "prova nytt". Olika utsagor understryker genomgående att detta är ett labb och inte ett traditionellt bibliotek.

5.4 Medskapande och dialog

Utsagorna i detta tema berättar om olika sätt att involvera lokalsamhället i utformningen av bibliotekets verksamhet och aktiviteter, med medskapande och dialog som viktiga verktyg och begrepp.

På SSB:s webbplats berättas att Bibliotekslabbet ska ha en fyra år lång dialog med boende i området kring Liljeholmen för att ta reda på vilken typ av biblioteksverksamhet som är efterfrågad (Stockholms stadsbibliotek u.å.). Dialogen tar sig ofta uttryck i att olika målgrupper bjuds in till aktiviteter vid Bibliotekslabbet, där bibliotekarierna kombinerar informationsinhämtning med workshops. Vidare beskrivs Bibliotekslabbet som en arena för samverkan och dialog. Olika varianter på att stockholmarna, liljeholmsborna, invånarna eller lokalsamhället är medskapare, löper som en röd tråd genom utsagorna. Här finns en koppling till en av biblioteksplanens strategiska förflyttningar, om att gå "från erbjudande till inbjudande" (Stockholms stad, u.å., s. 36). Detta fokuserar på biblioteket som en plats för medskapande, vilket Forsman menar att Bibliotekslabbet drar till sin spets (Svensk Biblioteks förening 2023):

En strategisk förflyttning är därför att gå från erbjudandet i fokus till upplevelsen i fokus. Detta görs genom förbättrade möjligheter till medskapande för bibliotekets användare. Det görs genom ett tydligt värdskap och ett välkomnande bemötande. Det görs genom attraktiva och moderna digitala tjänster. Det görs genom metodiskt trygghetsskapande arbete. Det görs också genom nödvändiga rumsliga förbättringar och välkomnande entréer. (Stockholms stad, u.å., s. 36).

Biträdande stadsbibliotekarie Aquilonius formulerar att den kommande biblioteksnoden rör sig om en stor investering, därför är det viktigt att detta görs i dialog med invånarna om hur verksamheten ska se ut, så man "hamnar rätt", eftersom "det är stockholmarnas pengar det handlar om" (Lefvert 2024). Olika exempel för hur dialogen och den medskapande verksamheten gått till lyfts, exempelvis har 65-plussare bjudits in till gruppdiskussion där de kommer fram till olika

saker som de vill ha och göra på det nya biblioteket, exempelvis mötesplatser, en scen, föreläsningar och aktiviteter (Leisti 2024). Vidare beskrivs hur labbpersonalen innan öppningen i lokalen undersökte vad besökarna vill fylla biblioteket med, genom att åka ut till olika platser i Liljeholmen: ”Vi bjöd på fika och bullar och pratade med människorna om vad de ville ha biblioteket till.” Från de yngres önskelistor sammanställdes två huvudspår till en aktivitet: ”Önsketräffen”, där man dels skulle få träffa en ”kändis”, dels delta i ett ”musikexperiment”, som innebär ”att testa musik både IRL och virtuellt.” Alla inkomna förslag sparas, sammanställs och ligger sedan till grund för hur Bibliotekslabbet i fortsättningen kommer att arbeta med biblioteket.

Sammanfattningsvis av alla medietexter förekommer ordet ”dialog” frekvent; olika varianter som ”i dialog med användarna”, ”i dialog med invånarna”. Emfas läggs vid att Bibliotekslabbet är något man ska göra ihop; tillsammans med lokalbefolkningen ska nya biblioteket växa fram. Detta ska leda till att ”skapa en plats som många känner att de har varit med och skapat” (Röshammar 2024). Stockholmarna ska således vara medskapande och vara med och utforma framtidens bibliotek.

5.5 Kommersiell anpassning och samverkan

Begreppet kommersiell används inte här i bemärkelsen att verksamheten bedrivs i vinstsyfte och omsätter pengar, eller att verksamheten ligger ute på en marknad. Istället vill vi med begreppet peka mot att de utsagor, som presenteras nedan, närmar sig en marknadslogik i sin tankestruktur av efterfrågan kontra utbud. Där efterfrågan styr utbudet, utan att andra värden – som exempelvis bibliotekets lagstadgade uppdrag – är inkopplade.

Utsagorna i detta tema beskriver Stockholms stads samverkan med centrumägaren Citycon, kvantitativa mätningar, och hur aktiviteter som mellofest och besök av kändisar anordnas av Bibliotekslabbet för att engagera besökare.

Centrumchefen för Liljeholmstorgets galleria beskriver hur Bibliotekslabbet inträde i gallerian är ”en dröm som förverkligas” – hon menar att det passar in i Citycons linje, de har bibliotek i alla sina centrum och ett tätt samarbete med Stockholms stad (Lefvert 2023). På invigningsdagen av Bibliotekslabbet beskrivs hur Citycons centrumkoordinator kommer med en stor blombukett: ”Citycon som ägare är fantastiskt stolt över att ha Bibliotekslabbet här. Vi hoppas att det är början på en väldigt lång relation.” (Lefvert 2024).

I Bibliotekslabbets månatliga nyhetsbrev – som skickas internt till medarbetare inom SSB – finns en stor tyngdpunkt på att formulera kvantitativt mätbara mål för de olika UX-sprintar som verksamheten arbetar utifrån: ”Skapa minst två aktiviteter utifrån inkomna önskemål. Minst 80% av de som deltar i aktiviteterna ska ha haft kul!” (Bibliotekslabbet 2024, nyhetsbrev nr 4), ”Vi vill öka 65+ känsla av delaktighet på bibliotek med 5 enheter på en månad” (Bibliotekslabbet 2024, nyhetsbrev nr 1), ”Vi vill skapa en kreativ mötesplats där minst 300 personer är med och svarar på frågan Vad är konst?” (Bibliotekslabbet 2024, nyhetsbrev nr 6), ”Vårt sprintmål var att öka kännedomen om Bibliotekslabbet bland besökare på Liljeholmstorget galleria från 10% till 50%” (Bibliotekslabbet 2024, nyhetsbrev nr 2) och ”Vi har sedan Vintertorgssprinten varit angelägna om att tillmötesgå liljeholmenbornas önskemål på Bibliotekslabbet så snart som möjligt” (Bibliotekslabbet 2024, nr 4).

I några av medieutsagorna samt i filmen från sociala medier framlyfts Biblioteksjobbets mellofest och karaoke med Dogge Doggelito. Projektledaren berättar att aktiviteterna kommer från önskemål från allmänheten (Eyre 2024). Vidare menar projektledaren att de vanligaste förslagen handlade om att träffa en kändis och att delta i ett musikexperiment, vilket ledde till att Biblioteksjobbet slog ihop dessa önskemål till en familjelördag, innehållande ovan nämnda events. Därefter hade man även en författarträff ”med riks- och lokalkändisen Josefín Johansson” (Eyre 2024).

För att ringa in tonaliteten i kommunikationen kring Biblioteksjobbet följer nedan ett citat från deras presentationsfilm på sociala medier som är signifikant för språkbruket, en karaktäristik som går igen i intervjuerna med Biblioteksjobbets personal i media.

Hej, och välkommen till Biblioteksjobbet! Vi är en del av Stockholms stadsbibliotek. I Stockholm finns det 40 bibliotek men det finns bara ett biblioteksjobb. Och det är här, det ligger på Liljeholmstorget precis bredvid Vårdhuset. Här håller vi på med en experimentell verksamhet där vi har olika målgrupper som vi kontaktar på olika sätt och jobbar med. Kanske hittar på olika aktiviteter så vi får veta vad det är för typ av biblioteksverksamhet och kulturverksamhet som man vill ha här i området. I lördags till exempel hade vi mellofest här och då hade vi Dogge Doggelito som var på besök och körde karaoke. Vi har massor av roliga grejer på gång hela tiden så titta på biblioteket.se i vårt kalendarium där. Och ni som bor här i Liljeholmen kan så klart titta in i vårt stora skyltfönster där vi har en digital skärm. Välkommen! (Liljeholmstorget Galleria 2024).

Språket är slängigt och vagt: olika målgrupper kontaktas, men det beskrivs inte vilka målgrupperna är eller hur de kontaktas, inte heller på vilket sätt verksamheten är experimentell. ”Kanske hittar på olika aktiviteter” och ”massor av roliga grejer på gång hela tiden” lämnar betraktaren med många frågor: vilka är de roliga grejerna som är på gång och vilka är aktiviteterna?”. Biblioteksjobbet utger sig för att vara *något annat* än det som redan försiggår i övrig verksamhet inom SSB, att de ägnar sig åt en *experimentell* verksamhet. Det uppstår även en potentiell krock mellan påståendet om ”experimentell verksamhet” och strax därefter ”mellofest” och ”karaoke med Dogge Doggelito” som exempel på innehållet i verksamheten. Dessa exempel associeras potentiellt mer med en *kommersiell* än med en *experimentell* ansats, i alla fall till sitt innehåll utöver sin metod.

I projektdirektivet används överlag en terminologi som sammantaget inte endast har associationer med UX utan även till affärsutveckling, snarare än med bibliotekarieprofessionen, som exempelvis ”testbädd”, ”iterativt identifiera behov”, ”konceptualisera verksamhet”, ”testa och utvärdera” (Stockholms stad 2023, s. 3).

Övergripande pekar många utsagor mot en kommersiell anpassning, utöver ovan nämnda events, vilka framhävs frekvent genom intervjuerna. Andra uttryck som ”efterfrågas i området”, ”utbud”, ”erbjuda rätt saker”, ”utveckla sitt erbjudande” tyder på ett marknadsanpassat språk. Att det lilla beståndet böcker därtill består av ”framförallt de nyaste och mest populära böckerna” tyder på en marknadsanpassad inriktning där efterfrågan styr utbudet, utan andra värden inkopplade (Eyre 2024). När Biblioteksjobbet även arrangerar omröstningar för att ta fram de mest populära förslagen, vilket nämndes tidigare under första temat, leder detta till ett popularitetsmått på kvalitet, vilket är ett marknadsmässigt koncept.

Sammanfattningsvis ligger hela det empiriska materialets tyngdpunkter på ovanstående redogjorda teman. Projektet handlar om att utforma framtidens bibliotek där användarfokus, UX, medskapande och dialog utgör de mest bärande elementen – emfas läggs vid ”önskingar” som

ska personalen ska "tillgodose". Vidare återfinns framträdande teman bestående av experiment och innovation, som understryker att Bibliotekslabbet inte är ett traditionellt bibliotek, samt en kommersiell inriktning där vikt läggs vid utbud och efterfrågan.

Kapitel 6. Analys

I analysen av resultatet utgår vi från Carol Bacchis diskursanalytiska WPR-ansats. Kapitlet är strukturerat utifrån de tre analysfrågor som vår förkortade version av WPR-ansatsen består av. I tidigare kapitel om teori och analysmetod redogörs i detalj kring WPR och dess olika frågor. I korthet är denna teori- och analysmetod i linje med uppsatsens syfte och forskningsfrågor genom att den bidrar till att förstå de inneboende föreställningar i texterna kring Bibliotekslabbet. Detta knyter även an till Bacchis resonemang om att policyer, och andra texter, är kulturella produkter som formas genom sin specifika historiska och kulturella kontext (2009, s. vx), där inte endast styrande politiker är av intresse utan även professioner och experter som är inbegripna i processen, i detta fall kopplas det till de yrkesverksamma kring Bibliotekslabbet, med roller som bibliotekarie, projektledare och stadsbibliotekarie (Bacchi 2009, s. vx, 25–26).

6.1. Vad är problemet representerat att vara?

Bacchi (2009, 2–4) menar att policyer, och andra motsvarande texter, innehåller implicita problemrepresentationer. Genom denna fråga vill vi göra de underliggande problemen som texterna ger uttryck för explicita.

Stadsbibliotekarie Forsman understryker att biblioteksverksamheten som labbas fram “inte ska skapas utifrån egna föreställningar av vad ett bibliotek ska vara” (Svensk biblioteksförning 2023). Begreppet “föreställningar” kan problematiseras i sammanhanget, eftersom detta även skulle kunna vara ett uttryck för bibliotekariers professionella kärnvärden och professionella värderingar, som således *inte* ska vara vägledande när ett nytt bibliotek utarbetas. Att beskriva potentiellt professionella värderingar som “föreställningar” kan också läsas som ett förklenande av den professionella kompetensen.

Den första bacchiska problemrepresentationen som identifieras i materialet utgörs av att *bibliotekarierna styr verksamheten i alltför stor uträkning i det traditionella biblioteket*, medan utsagorna i texterna istället menar att användarna och deras önsknings nu ska få träda i centrum och vara vägledande. Användarna har tidigare inte blivit tillräckligt lyssnade på och eventuellt förbisedda, en tidigare brist på önskvärt inflytande. Användarnas behov och önsknings behöver identifieras, för att sedan, i motsats till tidigare traditionella förhållanden, vara ledande.

Den andra bacchiska problemrepresentationen är att *bibliotekarierna saknar kunskap om användarnas behov och önsknings*, vilket UX ska åtgärda. Emfas läggs vid att medskapande och dialog ska råda vid Bibliotekslabbet – implicit har för lite av detta fått existera tidigare. En prioritet i arbetet är målet som formuleras i projektdirektivet; att identifiera den biblioteksverksamhet som är “efterfrågad”, vilket betonas i de olika intervjuerna med bibliotekarierna i media. De ger löpande olika exempel på önsknings som de har samlat in av människor i området och ytterligare exempel på hur dessa önsknings sedan realiseras i Bibliotekslabbet. Detta har sin grund i att biblioteket tidigare uppenbarligen varken haft kunskap om- eller intentionen att möta sitt utbud mot en efterfrågan.

Sammanfattningsvis leder dessa två problemrepresentationer – kring vilka som ska styra biblioteksverksamheten – till det tredje och övergripande implicita representerade problemet: *biblioteksverksamheten som ska utvecklas riskerar att inte vara tillräckligt relevant för användarna*. Detta på grund av en tidigare otillräcklighet eller brist hos biblioteket, med för lite kännedom om användarnas behov, samt för lite gensvar från biblioteket gentemot användarnas önsknings.

6.2. Vilka förutfattade meningar eller antaganden finns underliggande i representationen av problemet?

I denna fråga undersöks vad som antas om det identifierade “problemet”, vilken typ av “kunskap” som förutsätts för problemrepresentationen, vilket slags tänkande som ligger bakom (Bacchi 2009, s. 5). För detta ändamål använder Bacchis i sin analys verktyg som konceptuella premisser och logiker, binariteter, nyckelkoncept och kategorier (s. 7–9) – vilka redogörs för i uppsatsens analysmetod.

UX är ett bacchiskt nyckelkoncept som rösterna i texterna frekvent refererar till och beskriver. Via UX ska man komma fram till något som inte kan kommas fram till på andra sätt, UX och användarnas önsknings legitimerar hur biblioteket ska utformas. *Implicit förmodas UX vara viktigare än professionens kompetenser* i detta skapande. UX går hand i hand med den användarcentrering som uttrycks explicit i resultatdelen där Bibliotekslabbets fokus riktas mot att verkställa de önsknings hos användarna som har identifierats. Biblioteket tycks vara en nästintill blank canvas för användarna att projicera sina önsknings på, utan några inneboende professionella uppdrag.

Ett annat bacchiskt nyckelkoncept är *medskapande och dialog*. Dessa två ord förekommer i samtliga texter. Bibliotekslabbet ska vara en plats för medskapande. En dialog ska föras med lokalsamhället. Ordet “medskapande” innefattar en aktivitet, den medskapande är aktiv, i motsats till en passiv mottagare. Användarna ska således vara en aktiv part i en dialog och i ett skapande tillsammans. Dock verkar bibliotekarierna inte vara några huvudskapare av verksamheten, om man inte betraktar det praktiska realiserandet som ett huvudskapande. De är åtminstone inga huvudskapare av vilka idéer som ska utgöra verksamheten, eftersom dessa ska komma utifrån, från användarna. Frågan är om bilden av medskapande överhuvudtaget stämmer. Då det istället skapas en situation där bibliotekarierna är mottagare, utan en egen agens, för användarnas önskemål. Bibliotekariers profession – professionella kompetenser, professionella kärnvärden och värderingar – uttrycks så gott som aldrig, utan omfattas i stor utsträckning av tystnad, vilket kommer att vidareutvecklas under analysens tredje del.

Detsamma gäller för dialogen, som förutsätter ett samtal mellan två parter, vilket hade kunnat ta sig formen av ett jämlikt samtal mellan den professionella bibliotekarien och användaren, där användarens önsknings viktas mot en professionalitet. Där bibliotekarien är den som har kompetens kring bibliotekets uppdrag och kärnvärden, men som lyhört lyssnar in användarens behov. Dialogen uttrycks istället i texterna genom att användarna kommer med önsknings och önskelistor, får ha omröstnings om de populäraste önskningsarna med mera, vilket bibliotekarierna

sedan mottar och realiserar. Användarnas delaktighet består i mångt och mycket av att ha önskemål.

Det finns bacchisk binaritet mellan det som pekats ut som *det traditionella biblioteket och Bibliotekslabbet*, ett motsatsförhållande. Bibliotekslabbet är det som det traditionella biblioteket inte är. Vad det traditionella biblioteket är beskrivs aldrig direkt, mer än att det är ett ställe där det finns böcker. Själva beskriver de anställda vid Bibliotekslabbet att de arbetar experimentellt och utforskande; underförstått är de nyskapande och dynamiska, vilket har positiva konnotationer. Ordet "traditionell" förknippas däremot med något konservativt, gammaldags och stelt. I förlängningen – om man drar det till sin spets – något förlegat, vilket har negativa konnotationer. I sammanhanget kan det generera ett olyckligt utfall: om bibliotekariers profession förknippas med ett negativt laddat traditionsbegrepp.

Det skapas två bacchiska huvudkategorier, eller subjektspositioner, i texterna: *användarna och bibliotekarierna*. Användarna tillskrivs rollen som idéspruta, den som har önsknings, den som ska vara i centrum, den som ska ge ifrån sig information om sina behov och önsknings – medan bibliotekarierna tillskrivs rollen som den som ska förverkliga och infria, utan något vidare tillägg av att ha något eget att komma med. Ingen egen agens, inga egna professionella värderingar och kompetens. Kompetensen som i så fall uttrycks implicit är förmågan att lyssna in önsknings, sammanställa "önskelistor" och utföra dessa; omsätta användarnas idéer i praktisk handling. Användarna ska lockas till biblioteket av bibliotekarierna, genom att de får sina önsknings uppfyllda. Bibliotekarierna ska ge användarna det de vill ha.

Ovanstående resonemang knyter an till det bacchiska underliggande antagandet som vi urskiljer i texterna, vilket rör att *användarnas önsknings ska vara vägledande och mer eller mindre styra bibliotekens innehåll och verksamhet*. Detta oavsett om användarnas önsknings kopplar till bibliotekets professionella uppdrag, bibliotekariers professionella kompetenser och kärnvärden, eller ej.

Vid ett tillfälle nämner biträdande stadsbibliotekarie Elisabeth Aquilonius att kärnan i verksamheten ska vara läsfrämjande och informationsinhämtning (Lefvert 2024), samt stadsbibliotekarie Daniel Forsman lyfter allmänt hur biblioteket och litteraturen bidrar till ökad läsförståelse (Svensk biblioteksforening 2023). Detta spår, kring läsfrämjande, bildning och informationskompetens, är dämpat i intervjuerna med projektledaren och bibliotekarierna vid Bibliotekslabbet, om än inte osynligt; till exempel nämns "föreläsning om små barn och skärmtid" (kan kopplas till informationskompetens) och "tystare zoner där man kan läsa och studera" (kan kopplas till läsfrämjande) som aktiviteter och önskemål under tiden som verksamheten har varit igång. Dock är dessa initierade av tillfrågade besökare, inte av profession på plats (Eyre 2024).

En del av önskningsarna som realiserar i Bibliotekslabbet är mer långsökta att knyta till dessa uppdrag. De pekar istället mot en kommersiell sfär, en slags marknadsanpassning: mellofest, karaoke med Dogge Doggelito, träffa en kändis i Labbet. Det är inte kommersiellt i den bemärkelsen att det rör sig om en verksamhet som bedrivs i vinstsyfte och omsätter pengar, inte heller marknadsanpassad i bemärkelsen att verksamheten är ute på en marknad. Däremot påminner tankestrukturen bakom beskrivningarna av dessa aktiviteter om marknadens system av hur efterfrågan styr utbudet, utan några andra värden inbegripna, än att kunder vill köpa produkter eller tjänster. Även om det inte rör sig om transaktioner av pengar i detta fall, är det en marknadsanpassad

retorik som uttrycks, både implicit och explicit, genom formuleringar om efterfrågan och utbud. Sammantaget är användarnas önsknings, oavsett vilken riktning de tar, mot bibliotekets grunduppdrag eller mot andra sfärer, överordnande bibliotekariernas ledning av verksamheten.

Sammanfattningsvis ser vi att de representerade problemen, kring att biblioteksverksamheten som ska utvecklas riskerar att inte vara tillräckligt relevant, bottnar i det underliggande antagandet att användarnas önsknings ska vara vägledande och styrande för bibliotekens innehåll och verksamhet. Detta utgår från relationen mellan kategorierna ”bibliotekarier” och ”användare” och legitimeras genom koncept som ”UX”, ”medskapande” och ”dialog”.

6.3. Vad lämnas oproblematiserat i problemrepresentationen? Vilka tystnader finns? Kan problemet tänkas kring på ett annat sätt?

Denna fråga handlar om att utforska den kritiska potentialen av WPR-ansatsen. Bacchi (2009, s. 12) uttrycker det som kapaciteten att ”problematisera problematiseringarna”. Det vill säga att göra en kritisk granskning av de begränsningar som problemrepresentationen rymmer, vad som misslyckas att problematiseras. Uppgiften ligger i att diskutera de frågor och perspektiv som är ”tysta” i den identifierade problemrepresentationen (Bacchi 2009, s. 12–13). Vi menar dock att det sällan rör sig om totala tystnader, utan snarare om att vissa spår framstår som dämpade eller underordnade till förmån för andra mer dominanta spår.

Det första exemplet på en sådan bacchisk tystnad, som återfinns i uppsatsens resultat, rör *frånvaron av kopplingar till demokrati*:

Om det underliggande antagandet är att användarnas önskemål bör vara utgångspunkten för utveckling av biblioteksverksamhet, blir en naturlig följdfråga: varför? Vid genomläsning av de dokument som resultatdelen bygger på, alla dess utsagor kring medskapande och dialog, torde det inte vara långsökt att förvänta sig att resonemang och aspekter kring ”demokrati” borde dyka upp som framträdande inslag i varför man bibliotekslibbar. I Bibliotekslagen (SFS 2013:81) beskrivs i paragraf 2 hur biblioteken ”ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.” Hur detta ska åstadkommas eller vad som menas på ett mer djupgående sätt förklaras dock inte i Bibliotekslagen (SFS 2013:81). Det lämnas öppet för tolkning av biblioteken. En verksamhet som Bibliotekslibbet skulle kunna vara ett utmärkt tillfälle att göra en explicit koppling mellan paragraf och praktik. Sådana kopplingar till demokratiutövande är dock inte närvarande i utsagorna i resultatet.

På flera ställen i resultatdelen lyfts istället fram att det är ”formatet” som är det viktigaste med Bibliotekslibbet, att man ”gör det i dialog med de boende i Liljeholmen och stockholmarna”. En annan viktig utgångspunkt är organisatorisk. Genom att ”intressenterna” (användarna) är med från början kan man undvika att göra dyra misstag i ett eventuellt byggprojekt framöver. Detta kopplas även till ett kundperspektiv: ”Det är ju stockholmarnas pengar det handlar om” (Lefvert 2024). De frekvent använda kvantitativa mätningarna som det refereras till i nyhetsbrev – kring delaktighet, kännedom och glädje, med mera – kan snarare associeras med en djupgående marknadsundersökning än med biblioteksverksamhet. ”Vi vill öka 65+ känsla av delaktighet på bibliotek med 5 enheter på en månad” (Bibliotekslibbet 2024, nyhetsbrev nr 1), som exempel, är ett abstrakt sätt att beskriva delaktighet. Som om ”känslan av delaktighet” vore en slags teknisk fråga

som kan mätas på ett absolut sätt. Den detaljerade UX-terminologins form tycks ibland mystifiera en demokratisk potential hos ett innehåll.

Den andra bacchiska tystnaden rör *frånvaron av bibliotekarieprofessionen*. När behovet av den ”strategiska flyttningen” kring att gå från ”erbjudande till inbjudande” (Stockholms stad, u.å., s. 36). – som ”Bibliotekslabbet ska dra till spets” enligt stadsbibliotekarie Forsman (Svensk Biblioteksförning 2023) – beskrivs i biblioteksplanen är det i ett tonläge som snarare utgår från något som mer liknar en butiksupplevelse än vad bibliotekarieprofessionen kan erbjuda. Det som lyfts fram är till exempel ”upplevelsen i fokus”, ”moderna digitala tjänster”, ”välkomnande entréer”, med mera (Stockholms stad, u.å., s. 36). På så sätt är Citycon-samarbetet logiskt, biblioteksverksamhet är, som så mycket annan kulturverksamhet i dag, en helt integrerad del av, snarare än en motvikt till, en kommersiell miljö (i Bibliotekslabbet fall en galleria).

Bibliotekslabbets projektledare beskriver att deras sparsmakade bestånd framför allt består av de nyaste och mest populära böckerna – här saknas ett resonemang utifrån bibliotekariekompetens. Även ett litet bestånd kräver ett noga genomtänkt urval i det flöde som bokutgivningen består av: vilka är ”de nyaste” och ”mest populära” böckerna? Enligt vilken expertis, för vem? Den kompetens som kan kopplas till bibliotekarieprofessionen, vad gäller varför och hur man gör något, tycks i resonemanget underordnat. Även här går det att göra en parallell till Bibliotekslagen (SFS 2013:81): ingenstans bland paragrafernas formuleringar nämns bibliotekarien; professionen – vad gäller kompetenser, kärnvärden och värderingar – uttrycks mellan raderna.

I utsagorna kring Bibliotekslabbet är bibliotekarierollen diffus, undanlidande, det uttrycks aldrig att bibliotekarierna har någon egen agens att styra i en viss riktning, mot ett professionellt uppdrag. Istället är utgångspunkten för bibliotekarierna att vara tillmötesgående, att möta den efterfrågan som uttrycks av användarna med sitt utbud. Som fond till detta finns formuleringarna i Bibliotekslagen (SFS 2013:81) kring bibliotekens uppdrag som handlar om att främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning. Alla dessa delar kräver den erfarenhet och kompetens som bibliotekarieprofessionen rymmer. En ytterligare fond är utsagorna från chefer och biblioteksplan som relaterar till bibliotekarieprofessionens kärnvärden och kompetenser. ”Tystnaden” kring bibliotekarieprofessionen kan stundtals snarast beskrivas som ett slags glapp; eftersom de fåtal utsagor från chefsnivå som rör detta, aldrig plockas upp de anställda själva som arbetar vid Bibliotekslabbet.

Sammanfattningsvis ser vi att det i diskursen kring Bibliotekslabbet diskuteras djupare kring format och organisatoriska aspekter än på att explicit koppla verksamheten till demokratiska kärnvärden och bibliotekarieprofessionens kompetens, som torde vara centrala för bibliotekens verksamhet. Samt att användarnas önskningar ter sig överordnade bibliotekarieprofessionen.

6.4 Diskursen kring Bibliotekslabbet

Diskursen kring Bibliotekslabbet reflekterar denna studies teoretiska utgångspunkter för diskursanalys, där språket innehar en konstituerande funktion, vilket enligt Foucault formar verkligheten: “practices that systematically form the object as we speak” (1972, s. 49). Denna diskurs med dess problemrepresentationer, underliggande antaganden och tystnader skapar därmed en

konkret verklighet – den praktiska biblioteksverksamheten skrivs således fram genom Bibliotekslabbets policyer och mediautsagor.

Vidare menar Bacchi (2009, s. vi, 32) och Foucault (1970) att språket heller aldrig kan förstås som neutralt eftersom det rymmer inneboende värderingar och olika för-sant-hållanden. Diskursen kring Bibliotekslabbet bottenar i ett underliggande foucaultskt för-sant-hållande: att användarnas önskningar bör vara dominerande för bibliotekets innehåll och verksamhet. Vidare rymmer diskursen en inneboende värdering där användarnas önskningar rankas högre än professionens agens och kompetens. Begreppen “sanning” och “kunskap” hos Foucault (1970) står inte i förbindelse med en objektiv verklighet, utan utgörs av de för-sant-hållanden som är gemensamma inom en diskursiv grupp, som i denna analys utgörs av de personer som arbetar med eller vid bibliotekslabbet. Bacchi (2009, s. 34–35) ansluter till resonemanget genom att beskriva de fenomen och utsagor som innefattar ett sanningsanspråk som “kunskaper”, där emfas läggs vid pluralformen för att belysa det omstridda i frågan. Vidare är dessa “kunskaper” socialt producerade.

De socialt konstruerade formerna av “sanning” eller “kunskap” som produceras i denna diskursiva grupp, bestående av medarbetare och chefer vid Bibliotekslabbet, utgörs av att användarfokus, UX, innovation, medskapande och dialog samt kommersiell anpassning ska legitimera att biblioteksverksamheten som utvecklas blir relevant för användarna.

Sammanfattningsvis utgörs analysen av tre bacchiska problemrepresentationer: den första består av att bibliotekarierna styr verksamheten i alltför stor uträkning i det traditionella biblioteket; den andra av att bibliotekarierna saknar kunskap om användarnas behov och önskningar; vilka leder till den övergripande och tredje problemrepresentationen att biblioteksverksamheten som utvecklas riskerar att inte vara tillräckligt relevant för användarna. Vidare identifieras såväl UX som medskapande och dialog som bacchiska nyckelkoncept. De bacchiska huvudkategorierna, eller subjektspositionerna, som urskiljs i analysen utgörs av användarna, vilka innehar en aktiv roll som idéspruta och ger ifrån sig önskningar – kontra bibliotekarierna, vilka innehar en passiv roll som mottagare. Två bacchiska tystnader identifieras i analysen; den första rör frånvaron av kopplingar till demokrati; den andra frånvaron av bibliotekarieprofessionen. Implicit förmodas UX vara viktigare än bibliotekarieprofessionens kompetenser i utformandet av Bibliotekslabbet.

Hela ovanstående resonemang bottenar i det underliggande antagandet att användarnas önskningar ska vara vägledande och styra verksamhetens riktning och innehåll. Genomgripande för analysen är den teoretiska lins som det empiriska materialet är betraktad ur, vilken fokuserar på det som Bacchi benämner som underliggande antaganden och Foucault som för-sant-hållanden; detta sätts i analysen i förbindelse med att användarnas önskningar ska vara dominerande över biblioteksutvecklingen.

Kapitel 7. Diskussion och slutsatser

I detta kapitel ställs tidigare forskning i relation till denna studies resultat och analys. Genom detta diskuteras uppsatsens centrala teman biblioteksutveckling, profession och användarcentrering, samt de inbördes spänningarna dem emellan.

7.1 Diskussion

7.1.1. Biblioteksutveckling

Biblioteksjobbets verksamhet kan betraktas som en etablering av Lankes teori och med UX som metod. Inom bibliotekarieprofessionen betraktas Lankes som en kunskapsauktoritet, närmast en slags biblioteksguru, vem vi redogör för i tidigare forskningskapitlet. Dock nämns aldrig Lankes (2011) i denna studies empiri, fastän verksamheten utgörs av närmast en fysisk gestaltning av hans utsaga om det participatoriska biblioteket och kunskap som skapas genom dialog. Detta genom de frekventa betoningar på dialog och medskapande som löper som en röd tråd genom empirin. Att denna nya slags kunskapsproduktion (baserat på dialog) ska prioriteras framför en tidigare kunskapsproduktion inriktad på "the collection of artifacts" (Lankes, 2011, s. 254) är i samklang med Biblioteksjobbet verksamhet, genom de utsagor som belyser att böcker inte är verksamhetens prioritet. Vidare menar Lankes (2011) att engagemanget med användarna bör leda till ett delat ansvar vad gäller driften av biblioteket, vilket Biblioteksjobbet förkroppsligar genom att användarnas idéer är vägledande och styrande för själva utformningen.

Därtill kan Biblioteksjobbet verksamhet betraktas som ett exempel, om än i destillerad form, av den omdefiniering av bibliotekens roll och inriktning som enligt Schultz Nybacka (2013) råder. Biblioteksjobbet kan ses som ett svar på den "jakt", som författaren menar pågår, efter en ny grund för bibliotekens berättigande i samhället. Detta är i linje med det implicit representerade problemet i analysen; att biblioteksverksamheten som utvecklas riskerar att inte vara tillräckligt relevant för användarna, samt att biblioteken vinner sitt berättigande genom att sätta användarna och deras önsknings i centrum. Schultz Nybacka (2013, s. 80) framlyfter att den pågående biblioteksutvecklingen omgärdas av såväl positiv som negativ kritik från bibliotekarier: å ena sidan kan "biblioteksidentiteten stärkas i en ny riktning", å andra sidan finns ett motstånd där "bevarande av tradition och krav på innovativ anpassning" ställs emot varandra.

I denna studies resultat och analys framgår att det traditionella, utan att beskrivas närmare vad det är (mer än ett ställe där det finns böcker) utgörs av ett binärt förhållande till Biblioteksjobbet, ett motsatsförhållande. Biblioteksjobbet är det som det traditionella biblioteket *inte* är, vilket gestaltats genom ett antal utsagor som exempelvis "vi är inget traditionellt bibliotek". Motståndet, eller kritiken, som Schultz Nybacka pekar ut är inte närvarande i denna studies empiri. Däremot omfattas den potentiellt nya identiteten, som UX-bibliotekarie inriktad mot användarcentrering, samt innovation, utan förbehåll.

Vidare beskriver Schultz Nybacka (2013, s. 81) hur biblioteken hanterar "dubbla verkligheter"; att det *inte* handlar om att gå från ett tillstånd till ett annat; "inte rörelse från tradition till

innovation”, utan en ”parallell utveckling” av båda samtidigt. I analysen och resultatet är ett av de parallella spåren tydligt framträdande: innovation. Det finns små frön från det ”traditionella” spåret, eller uttryckt på ett annat sätt; spåret som utgörs av traditionella kärnvärden och kompetenser inom bibliotekarieprofessionen. Dessa frön utgörs av få utsagor i empirin, vilka vi valt att lyfta fram i resultat och analys, inte för att de är representativa för materialet, eftersom att de är sällan förekommande och fåordiga, utan för att belysa att det ändå existerar frön. Dessa få utsagor utgörs av retorik på stadsbibliotekariernas chefsnivå, kring att verksamheten tar avstamp i Bibliotekslagens (SFS 2013:81) formuleringar kring läsfrämjande, åsiktsfrihet och informationsinhämtning, samt biblioteksplanen fåordiga formuleringar om bibliotekarieprofessionen. Några av de exempel på önskemål av användare som nämns av Bibliotekslabbets personal går att knyta till bibliotekariers professionella kompetens och kärnvärden, som “små barn och skärmtid” (informationskompetens) – eller till bibliotekets grunduppdrag som “tysta läszoner”, “högläsning”, “författarsamtal” (läsfrämjande); “föreläsningar”, “mötesplats om angelägna samhällsfrågor” (bildning). Dock springer dessa från användarna själva och är inte initierade eller föreslagna av bibliotekarierna.

Således återfinns de båda parallella spåren i Bibliotekslabbets verksamhet, vilka utgörs av fokus på användarcentrering, UX och förnyelse – respektive traditionella kärnvärden och kompetenser inom bibliotekarieprofessionen. Dock är det förstnämnda spåret betydligt dominerande, medan det andra är undertryckt och dämpat. I analysen identifieras ett glapp mellan (de få) utsagorna från chefsnivå som kan kopplas till bibliotekarieprofessionens kompetenser och kärnvärden – och de fyra anställdas utsagor, vilka inte berör dessa.

I analysen beskrivs hur en del av Bibliotekslabbets verksamhet pekar mot en kommersiell sfär, där en marknadsekonomisk tankestruktur framträder, delvis underförstådd och delvis explicit uttryckt, av hur efterfrågan ska styra utbudet. Detta överensstämmer med Buschmans (2003, s.75) kritik av hur biblioteken blivit ett slags underhållningscenter, där ekonomiska värden (i stället för demokratiska) står i förgrunden, samt att biblioteken bereder plats för en kundidentitet (i stället för en användaridentitet). Bibliotekslabbets utsagor som ”träffa en kändis i Labbet”, events som mellofest och karaoke med Dogge Doggelito, vilka beskrivs i resultatet och analysen, kan betraktas som konkreta exempel på resonemanget om underhållningscenter som kritiseras av Usherwood (2007) och Buschman (2003).

7.1.2 Användarna

Därtill är analysen i linje med Hanssons (2014) kritik att biblioteksutvecklingen går mot en slags “userism” (s. 7). Enligt författaren finns ett fokus på användarnas behov och förväntningar sammanslaget med en marginalisering av professionellt baserade kriterier och professionell etik. Detta ger analysen uttryck för på flera sätt. Det mest framträdande är utsagornas betoningar av att användarna och deras önskningar inte bara ska få komma i centrum, utan även vara vägledande. Vidare gestaltar analysen hur användarnas önskningar och UX förmodas, inte bara vara viktigare än, utan även överordnad, professionens kompetenser i kreerandet av Bibliotekslabbet. Detta eftersom professionens kompetenser och kärnvärden i stor utsträckning inte uttrycks, utan utgörs av ett fåordigt, dämpat spår, där bibliotekariens roll i stället är att förverkliga och infria användarnas önskemål. Genom analysen beskrivs hur bibliotekarierna framställs som mottagare,

utan en egen agens att styra i en viss riktning, mot ett professionellt uppdrag. Ett utvecklande av Hanssons kritik ovan, är att användarcentreringen sker på bekostnad av professionen, i avsaknad av en balans mellan de två; i stället tycks det tippa över åt ena hållet. Ett alternativ hade varit en fruktbar syntes mellan de två polerna.

Huruvida den kritik inom forskningen av att biblioteksutvecklingen rört sig mot NPM (Kann-Christensen och Andersen 2009; Hansson 2014; Düren, P. et al. 2017; Düren, P. et al. 2019; Berkovich and Wasserman 2017; Nicholson, K.P. 2019; Ward, RC 2007) överensstämmer eller ej lämnas delvis obesvarad i analysen. Det finns inga utsagor från studiens resultat som pekar direkt mot NPM. Dock ger nyhetsbrev uttryck för kvantitativ mätbarhet, vilket är ett av NPM:s kännetecken. Även den dominerande användarcentreringen kan indirekt vara ett uttryck för detta, i enlighet med Kann-Christensen och Andersen (2009); vilka framhäver att det växande fokuset på användarnas behov kan tolkas som en slags kundorientering.

7.1.3 Bibliotekarieprofessionen

Snarare än de traditionella bibliotekariekompetenserna tycks yrkesrollen som är giltig för Bibliotekslabbets arbetssätt vara i samklang med de "bibliotekarie 2.0"-egenskaper som Partridge et al (2010) beskriver som en nödvändighet för dagens bibliotekarie. Det vill säga, färdigheter kring teknologi, kommunikation, teamwork, användarfokus, "business savvy", evidensbaserad praktik, lärande och utbildning, samt personliga egenskaper, där bibliotekarierollen innebär ett slags flexibel projektledare med många bollar i luften, alltid redo att tillfredsställa användarens behov. Detta kan ställas i kontrast med de kärnvärden för bibliotekarierollen som Gorman (2000) formulerade för 25 år sedan, som, utöver service, bland annat kopplar till informationskompetens, kunskapsorganisation, läs- och demokratiframjande.

Foster & McNemeny (2012) visar hur elastiskt använda de kärnvärden som Gorman formulerade är för biblioteksverksamhet i olika länder. Därav är det inte förvånande att detsamma gäller för det svenska folkbibliotekssammanhanget som Bibliotekslabbet ingår i, där diskursen som har identifierats i analysen gör gällande att bibliotekarierna styr biblioteksverksamheten i alltför stor uträkning genom sina "föreställningar" och dessutom tycks sakna kunskap om användarnas behov och önsningar. Att bibliotekarien i stället bör fokusera på att tillfredsställa användarnas önsningar kan ses som ett sätt att försöka göra verklighet av den demokratiska självbild som Jaeger et al (2013) menar historiskt sett mest varit retorik. Å andra sidan finns enligt Tank (2017, s. 95–98) en risk att professionen degenereras till en "service"-funktion om den traditionella och professionella värdegrunden för biblioteken inte upprätthålls.

I analysen identifieras såväl UX som medskapande och dialog som bacchiska nyckelkoncept. Dock pekar analysen på att bibliotekarierna inte verkar inta en aktiv roll, varken i dialogen eller i det medskapande mötet, utan återigen, är deras roll mottagarens och infriarens, med avsaknad av egen agens. Dialogen porträtteras i analysen och resultatet genom att användarna kommer med "önsningar". Enligt Johnston (2023) kopplas ökat användarinflytande till idéer om kulturell demokrati, dock uttrycks aldrig demokratibegreppet i resultatets utsagor, utan utgör istället en identifierad bacchisk tystnad i analysen.

Enligt Benyon (2019) handlar användarcentrering om att placera användarnas önsningar främst, vilket är i samstämmighet med studiens analys som markerar att användarnas önskemål – som behöver identifieras genom UX, för att nästa steg realiserar – ska vara styrande. Den

kritik som riktats mot bibliotekens användarcentrering som tar sig form av UX av Seale et al. (2022) rör risken att användarnas auktoritet leder till att bibliotekariernas kompetenser inte nyttjas, bekräftas av denna studie: då bibliotekarierna saknar egen professionell agens.

Sammantaget framträder en bild av ett bibliotek som i viss utsträckning saknar ett grunduppdrag, samt en profession utan en professionell riktning och kompass: biblioteket som potentiellt tomt kärll som kan fyllas önskemål.

7.2 Slutsatser

De forskningsfrågor denna studie avsett att besvara är följande: (1) Hur beskrivs Bibliotekslabbet i interna styrdokument och extern kommunikation?; (2) Hur uttrycks bibliotekarieprofessionen och användarnas delaktighet i materialet?; och (3) På vilket sätt kan detta förstås ur ett diskursanalytiskt perspektiv?

Den första forskningsfrågan, om hur Bibliotekslabbet beskrivs i interna styrdokument och extern kommunikation, besvaras i denna studies resultat genom sex övergripande teman som ringar in de mest dominerande elementen hos materialet. Bibliotekslabbet beskrivs genom att tonvikt läggs vid användarfokus, UX, innovation, experiment, medskapande och dialog, men även genom ett slags kommersiell anpassning. Dessa röda trådar löper genom hela det empiriska materialet och pekar framåtblickande mot framtidens bibliotek.

Den andra forskningsfrågan handlar om hur bibliotekarieprofessionen och användarnas delaktighet uttrycks i materialet, vilken besvaras av tema två (användarfokus och UX) och fyra (medskapande och dialog) i resultatet, men till stor del även i analysen. Användarnas delaktighet uttrycks genom att deras behov och önskningar ska identifieras genom UX-metoden, samt vara ledande. Delaktigheten består i att användarna kommer med önskemål och önskelistor, förslag och idéer – vilka ska utgöra själva verksamheten. I analysen utgörs bibliotekarieprofessionen som en av de bacchiska tystnaderna; eftersom bibliotekariers profession, professionella kompetenser, professionella kärnvärden och värderingar sällan uttrycks. Istället tillskrivs de mottagarens roll, utan en egen agens att vikta de många önskemålen från användarna mot en professionalitet.

Den tredje forskningsfrågan besvaras genom Bacchis diskursanalys WPR där tre problemrepresentationer identifieras: att bibliotekarier tidigare styrt verksamheten i alltför stor utsträckning; att dessa saknar kunskap om användarnas behov och önskningar; samt att biblioteksverksamheten som utvecklas riskerar att inte vara tillräckligt relevant för användarna.

Alla problemrepresentationerna bottenar i det underliggande antagandet att användarnas önskningar ska vara dominerande för bibliotekens innehåll och verksamhet. Vidare urskiljer vi UX, medskapande och dialog som bacchiska nyckelkoncept i materialet, vilka legitimerar bibliotekets berättigande. Bacchis binaritetsbegrepp appliceras på de motsatsförhållanden som framträder, vilka gestaltas genom dels bibliotekarieprofessionens kärnvärden kontra en marknadsanpassning, dels genom det traditionella biblioteket kontra det experimentella Bibliotekslabbet.

Två bacchiska huvudkategorier, eller subjektpositioner identifieras i analysen, vilka utgörs av användarna och bibliotekarierna. Där bibliotekarierna har närmast en underordnad roll; användarna tillskrivs rollen som idéspruta, den som ska vara vägledande och i centrum, som ska komma med önskningar och ge ifrån sig information om sina behov – medan bibliotekariernas

tillskrivs rollen som mottagare och infriare av dessa önskemål och idéer, fast i avsaknad av egen agens. Utöver bibliotekarieprofessionen urskiljs även demokratibegreppet och kopplingar till demokrati som en bacchisk tystnad.

Överlag råder samstämmighet mellan den tidigare forskningen som framlyfts och denna studies slutsatser, i synnerhet: Usherwood (2007) och Buschmans (2003) utsagor om bibliotek som underhållningscenter; Hanssons (2014) kritik mot biblioteksutvecklingens "userism" (s. 7); Kann-Christensen och Andersen (2009) utlåtande om det växande fokuset på användarnas behov som en slags kundorientering; samt Seale et al.:s (2022) invändig mot bibliotekens användarcentrering – att användarnas auktoritet leder till att bibliotekariernas kompetenser inte nyttjas. Då den tidigare forskningen i stor utsträckning bekräftas av denna fallstudie av Bibliotekslabbet är denna studies slutsatser att betrakta som ett tecken i tiden. Det vill säga; denna enskilda fallstudie berättar något större om den rörelse biblioteksverksamheten i Sverige är inbegripna i idag.

Denna studies resultat tolkas även i ljuset av inledande problemformulering, som uttrycks mot slutet av introduktionen och problemdiskussionen i kapitel 1; att professionens kompetenser och kärnvärden samspelar med uttalad anpassning utifrån användarnas behov och önskningsar, där Bibliotekslabbet kan betraktas som, om inte ett förkroppsligande av – så i alla fall ett exempel på – samtida biblioteksutveckling. Vidare beskrivs i problemformuleringen en potentiell spänningen mellan bibliotekarieprofessionen och den användarstyrda verksamheten.

Studiens viktigaste slutsatser rör hur användarnas önskningsar är överordnade bibliotekarieprofessionens egen agens, att användarnas önskningsar dominerar verksamheten medan professionens kompetenser och kärnvärden marginaliseras, samt att medskapande och dialog degraderas till att handla om önskelistor. Detta pekar mot att samspelet mellan bibliotekarieprofessionen och användaranpassningen, som uttrycks i inledande problemformulering, utgörs av en bristande jämvikt.

I detta samspel har användarna en överordnad roll medan bibliotekarierna har en underordnad dito. Den spänning som formulerades i inledningen svaras mot studiens slutsatser där användarna träder in centrum medan professionen försvinner ut i periferin. Således utgörs spänningen av ett ojämnt styrkeförhållande.

Även om Bibliotekslabbet måhända är ett destillat – en verksamhet "draget till sin spets" – så berättar denna studie om en biblioteksdiskurs där användarcentreringen vinner terräng medan professionen befinner sig på reträtt. Användartillvändhet och bibliotekarieprofessionen, dess kompetenser och kärnvärden, måste inte nödvändigtvis utgöras av ett motsatsförhållande – en bacchisk binaritet om man så vill – utan ett balanserat utbyte är självfallet möjligt. Dock uppdragar denna studie ett osynliggörande av en profession, om än potentiellt omedvetet, till förmån för ett slags djupgående, "labbande", marknadsundersökning.

7.3 Metodkritik

Vi är säkerligen inte unika som uppsatsskrivare när vi konstant – från idé till färdigställande – funderat över huruvida våra metodval påverkar slutsatserna. Uppsatsens avgränsning, som redogörs i detalj i kapitel 1.4, utifrån att personalen på Bibliotekslabbet avböjde medverkan, har varit

styrande för de metodval som beskrivs i kapitel 4; dokumentstudier och diskursanalys istället för de intervjuer och den mikro-etnografiska studie som initialt var planerad.

Därmed beskrivs inte vad som pågår i realiteten i Bibliotekslabbet i denna studie, eftersom vi saknar insyn – istället analyseras utsagor om verksamheten, med siktet inställt mot det underliggande. För ändamålet valdes Bacchis diskursiva WPR-analys, denna studies metod och teori, med fokus på hur språk och kommunikation är betydelseskapande. Bacchis teori och analysmetod har varit fruktbar för studien, då hennes konkreta analysfrågor har varit ett användningsbart redskap för analysen. Dock har teorin och analysmetoden sina begränsningar, då personerna bakom utsagorna, i vårt fall medarbetare vid Bibliotekslabbet, tillskrivs en viss makt genom att agera normerande; den makt som Foucault menar “finns överallt” (Foucault 1979, s. 93–94) och som enligt Bacchi (2009, s. 29) opererar genom att verka normerande.

Detta kan ställas i kontrast till Marx förståelse av makt, som förstås uppifrån och ner. Bibliotekslabbet befinner sig inte något politiskt vakuum utan i en distinkt marknadsekonomisk omvärld och verksamhetens framtid är avhängig politikens beslut. Hur mycket makt kan man egentligen tillskriva aktörerna bakom bibliotekslabbet att peka ut en riktning för biblioteksutvecklingen, när dessa behöver vinnlägga sig om politikens välvilja, i någon mån spela sina kort rätt och följa den riktning politiken pekar ut, för att erhålla pengar.

En potentiell kritik mot diskursteori- och analys (av både Bacchi och Foucault) är frånvaron av den materiella verkligheten i maktanalysen, samt marginaliseringen av yttre aktörer (exempelvis politiker) eller yttre ekonomiska strukturer. Istället är makten diffus och inbäddad i diskurs, kunskap och sanningsåskådning. Således har denna studies teori- och metodval – diskursteori- och analys – begränsningar vad gäller den politiska dimensionen och maktaspekten. Fördelarna med teori- och metodvalet överväger dock nackdelarna, då det som tas för givet – underliggande antaganden och tystnader – kan dras fram ur det empiriska materialet och ställas fram i ljuset, vilket är av betydelse för bibliotekarieprofessionen och Biblioteks- och informationsvetenskapen, i det att det kan leda till kritisk reflektion och diskussion kring var biblioteksutvecklingen är på väg.

I egenskap av fallstudie plockas Bibliotekslabbet delvis ur sitt sammanhang och omvärld, den marknadsekonomiska omvärlden, vilket kan betraktas som den sociohistoriska kontext som alla diskurser är nära sammanlänkade med (Rainbow 1984, s. 4). Bibliotekslabbets diskurs sammanlänkning med sin sociohistoriska omvärld är av betydelse men tar ringa plats i denna studie, dock har vi varit tvungna till avgränsningar på grund av uppsatsens omfattning.

Materialet hade även berikats med komplement av intervjuer för att utgöra en fylligare grund för analysen, vilket eventuellt hade förstärkt studiens reliabilitet. Metodvalet att genomföra studien trots avsaknad av intervjuer var dock inte frivilligt, men genom att en pilotstudie av ett resultatkapitel gjordes initialt, baserat på det material vi hade till förfogande, kunde vi konstatera att detta var tillräckligt för en analys.

Avgränsningen med en specifik tidsperiod för denna studie, sammanslaget med att Bibliotekslabbet är en verksamhet i process, stadd under pågående förändring, medför att såväl detaljer som stora drag som beskrivs i denna uppsats kan vara förändrade, om exempelvis ett halvår. Denna studie är därmed ett utsnitt ur tiden. Vi vill även betona hur teori och analys leder forskaren in på ett visst spår, ett annat val av dessa hade genererat en annan analys och satt andra fenomen och ting i fokus. Särskilt Bacchi, menar vi, leder till ett kritiskt spår.

Sammanfattningsvis gör denna studie inget anspråk att vara heltäckande med sin metod, sitt urval och sin analys: detta är ett utsnitt ur verkligheten och tiden, från ett antal medieutsagor och styrdokument, som tolkas och analyseras diskursivt. Det är möjligt att slutsatserna skulle se annorlunda ut med ett annat urval av texter, med intervjuer med Bibliotekslabbets personalgrupp samt observationer av Bibliotekslabbets arbete i den konkreta verkligheten. Detta är vi väl medvetna om – vi har strävat efter att redovisa våra utgångspunkter så tydligt som möjligt.

7.4 Framtida forskning

När löper tradition och förnyelse, inte endast inom biblioteksutveckling utan även vad gäller yrkesrollen, som parallella spår och när drar spåren i väg från varandra – hur mycket kan rollen tänjas på för att ”svara mot tidens krav” (Myrstener 2019) och när riskerar bibliotekarieprofessionen att bli konservativ? Denna olösta fråga finns som en röd tråd i utsagorna kring Bibliotekslabbet, vilken vidare forskning gärna får ta vid.

En diskursanalytisk fallstudie av en ny biblioteksverksamhet inom en tongivande organisation som SSB är ett av flera möjliga sätt att utforska synen på, och relationen mellan, bibliotekarieprofessionen och användarnas delaktighet inom det svenska allmänna biblioteksväsendet. Forskning kring detta område kan göras på flera sätt, som kan befrukta varandra och komplettera helhetsbilden.

Vår ursprungliga idé rörde att följa *den faktiska* verksamheten som pågår dagligen i och kring Bibliotekslabbet, i mötet mellan profession och användare, och mellan idéer och praktik. Detta är något annat än att studera diskursen *runt omkring* samma verksamhet. Vidare forskning som studerar den reella verkligheten vore därav önskvärd.

I dokument och utsagor – som visionära biblioteksplaner och intervjuer med projektledare och stadsbibliotekarier – ter sig användarna ofta som ett slags kuliss; det återberättas och beskrivs vilka de är (”barn och unga”, ”65+” och liknande) och vad de tycker och gör – men deras egna röster och handlingar, är inte explicit närvarande på ett djupare sätt. Det pratas *om*, men inte egentligen *med*; det närmaste man kommer är några testimonials i Stockholms stads biblioteksplan.

Det skulle därför vara spännande om en explorativ verksamhet som utgår från sina användare, såsom Bibliotekslabbet, skulle kunna utforskas på ett lika explorativt, men verksamhetsnära sätt: en mikro-etnografisk studie, med deltagande observation och intervjuer där man låter forskningsfrågor utformas efterhand, är en forskningsmetod i linje med Bibliotekslabbets verksamhet. Detta skulle kunna säga en hel del värdefullt om praktiken kring bibliotekarieprofessionen och användarnas delaktighet inom det allmänna svenska biblioteksväsendet, inte minst i relation till ambitionen om att verka för det demokratiska samhällets utveckling.

Käll- och litteraturförteckning

Empiriskt material

Opublicerat material

Stockholm, Stockholms stads arkiv

Bibliotekslabbet (2024). Nyhetsbrev, nr 1, december 2023

Bibliotekslabbet (2024). Nyhetsbrev, nr 2, januari 2024

Bibliotekslabbet (2024). Nyhetsbrev, nr 3, februari 2024

Bibliotekslabbet (2024). Nyhetsbrev, nr 4, mars 2024

Bibliotekslabbet (2024). Nyhetsbrev, nr 5, april 2024

Bibliotekslabbet (2024). Nyhetsbrev, nr 6, juni 2024

Bibliotekslabbet (2024). Nyhetsbrev, nr 7, juni–september 2024

Stockholms stad (2023), Testbädd för biblioteks- och kulturnod i Liljeholmen: Projektdirektiv.
Stockholm: Stockholms stad

Publicerat material

Bättre stadsdel (2023). Biblioteket öppnar lokal i Liljeholmstorgets galleri – så ska labbet fungera. 1 september 2023, *Bättre stadsdel*. <https://www.battrestadsdel.se/hagersten-liljeholmen/liljeholmen/biblioteket-oppnar-lokal-i-liljeholmstorgets-galleria-sa-ska-labbet-fungera/> [hämtad 2025-01-04]

Citycon (2023). Stockholms stadsbibliotek öppnar bibliotekslabb i Liljeholmstorgets galleria <https://www.citycon.com/se/nyhetsrum/stockholms-stad-oppnar-bibliotekslabb-i-liljeholmstorget-galleria-2023> [hämtad 2024-12-18]

Eyre, M (2024). Ett halvår har gått – så fungerar nya bibliotekslabbet i Liljeholmen. *Bättre stadsdel*, 27 juli 2024. <https://www.battrestadsdel.se/hagersten-liljeholmen/liljeholmen/ett-halvar-har-gatt-sa-fungerar-nya-bibliotekslabbet-i-liljeholmen-oppet-en-dag-i-veckan/> [hämtad 2024-11-05]

Lefvert, M (2023), Bibliotek öppnar i Liljeholmens galleria, *Mitt i*, 1 september 2023 <https://www.mitti.se/nyheter/bibliotek-oppnar-i-liljeholmens-galleria-6.3.171414.91374fc2a9> [hämtad 2024-11-05]

Lefvert, M (2024). De ska labba fram ett stort bibliotek. *Mitt i*, 6 februari 2024 <https://www.mitti.se/byheter/de-ska-labba-fram-ett-stort-bibliotek-6.26.202568.ab8e71bd41> [hämtad 2024-11-05]

Leisti, A (2024). Nu öppnar nya futuristiska biblioteket i Liljeholmen – utan böcker. *Bättre stadsdel*, 4 februari 2024. <https://www.battrestadsdel.se/hagersten-liljeholmen/liljeholmen/nu-oppnar-nya-futuristiska-biblioteket-i-liljeholmen-utan-bocker> [hämtad 2024-11-05]

Liljeholmstorget Galleria (2024), Bibliotekslabbet. Framtidens bibliotek – nu i Liljeholmen <https://www.facebook.com/reel/7191705600937001> [hämtad 2024-12-18]

- Röshammar, M (2024). Labbet där framtidens hybridbibliotek formas, *Biblioteksbladet*, 6 februari 2024. <https://www.biblioteksbladet.se/nyheter/labbet-dar-framtidens-hybridbibliotek-utformas/> [hämtad 2024-11-05]
- Stockholms stad (2024). *Verksamhetsplan 2024 för Stockholms stadsbibliotek* <https://edokmeetings.stockholm.se/welcome-sv/namnder-styrelser/kulturnamnden/mote-2024-05-21/agenda/verksamhetsplan-stockholms-stadsbibliotek-2024pdf> [hämtad 2024-12-18]
- Stockholms stad (u.å.) *Mer relevant än någonsin, biblioteksplan 2020–2025* https://start.stockholm/globalassets/start/om-stockholms-stad/sa-arbetar-staden/kultur/mer_relevant_an_nagonsin_-_biblioteksplan_2022-2025.pdf [hämtad 2024-11-05-20]
- Stockholms stadsbibliotek (u.å.), *Bibliotekslabbet* <https://beta.biblioteket.stockholm.se/bibliotek/bibliotekslabbet>, [hämtad 2024-11-05]
- Svensk biblioteksförning (2023). *Poängen är att biblioteket ska formas tillsammans med användarna*. 11 september <https://www.biblioteksforeningen.se/nyheter/poangen-ar-att-biblioteket-ska-formas-tillsammans-med-anvandarna> [hämtad 2024-12-15]
- Svensk biblioteksförning (2024). *Vi är inte ett traditionellt bibliotek*. 15 maj. <https://www.biblioteksforeningen.se/nyheter/vi-ar-inte-ett-traditionellt-bibliotek/> [hämtad 2024-11-05]

Litteraturförteckning

- Abbott, A. (1998). Professionalism and the future of librarianship. *Library trends*, 46(3), s. 430–443.
- Abbott, A. (1988). *The system of professions: An essay on the division of expert labor*. Chicago: Univ. of Chicago Press.
- Appleton, L. (2016). User experience (ux) in libraries: let's get physical (and digital). *Insights the UKSG Journal*, 29(3), s. 224–227.
- Bacchi, C. (2009). *Analysing Policy: What's the problem represented to be?* Sydney: Pearson Australia.
- Bergström, G & Ekström, L. (2018). Tre diskursanalytiska inriktningar. I: Boréus, K. & Bergström, G. (red.) *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur, s. 253–301.
- Benyon, D. (2019). *Designing user experience: a guide to hci, ux and interaction design* (4:e utgåvan). London, England: Pearson.
- Berkovich, I. & Wasserman, V (2017). Exploring narratives of non-faculty professionals in neo-liberal higher education: a cultural appropriation perspective on librarians. *Studies in Higher Education*, 44(6), s. 1039–1051.
- Biblioteksredaktionen (2022). *Ux – med användarupplevelsen i centrum*. Stockholm: Stockholms Stadsbibliotek.
- Boréus, K & Bergström, G (red.) (2018). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 4 uppl. Lund: Studentlitteratur, 2018
- Brante, T (2014). *Den professionella logiken: Hur vetenskap och praktik förenas i det moderna kunskapssamhället*. Stockholm: Liber.

- Bryman, A (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber.
- Buschman, J.E. (2007). Democratic Theory in Library and Information Science: Toward an Emendation. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*. 58(10), 1483–1496.
- Buschman, J. (2003). *Dismantling the public sphere: situating and sustaining librarianship in the age of the new public philosophy*. Westport, Conn.: Libraries Unlimited.
- Buschman, J.E. & Leckie, G. (red.). (2007). *The Library as a Place: History, Community and Culture*. Westport, CT: Libraries unlimited.
- Carlsson, H. (2013). *Den nya stadens bibliotek: Om teknik, förnuft och känsla i gestaltningen av kunskaps- och upplevelsestadens folkbibliotek*. Diss., Lunds universitet. Lund: Univ.
- Casey, M., E. och Savastinuk, L., C. (2007). *Library 2.0: a guide to participatory library service*. Medford, N.J.: Information Today.
- Chow, L. & Sajonas, S. (2020). From ux study to ux service: Using peoplecentered research methods to improve the public library experience. *Public Library Quarterly*, 39(6), 493–509.
- Christoffersen, SA (red.) (2017). *Professionsetik*. Malmö: Gleerups.
- Düren, P., Landoy, A., & Saarti, J. (2017). New public management and libraries: a success story or just an excuse for cost reduction. *Library management* 38 (8–9), s. 477–487.
- Düren, P. et al. (2019). Effects of the New Public Management (NPM) and Austerity in European Public and Academic Libraries, *Journal of Library Administration*, 59(3), s. 342–357.
- Foucault, M (1970). *The order of things: An Archeology of the Human Sciences*. London: Tavistock.
- Foucault, M (1972). *The Archeology of Knowledge*. London: Tavistock.
- Foucault, M (1979). *The History of Sexuality, Volume One: An Introduction*. London: Allen Lane.
- Foster, C & McMenemy, D (2012). Do librarians have a shared set of values? A comparative study of 36 codes of ethics based on Gorman's Enduring Values. *Journal of Librarianship and Information Science*. Volume 44, Issue 4, Pages 249–262
- Gorman M (2000) *Our Enduring Values: Librarianship in the 21st Century*. Chicago, IL: ALA.
- Hansson, J. (2003). Professionalism, folkbildning och de socialt underprivilegierade. *Biblioteksbladet*. 88 (2). 12–14.
- Hansson, J (2018). Att göra rätt och vilja väl – om lagstadgade värdegrunder och bibliotekariers professionsetik. I. Hansson, J & Wisselgren, P (red.) *Bibliotekarier i teori och praktik*. Lund: BTJ förlag.
- Hansson, J (2005). *Det lokala folkbiblioteket: Förändringar under hundra år*. Linköping: Mimer/Skapande vetande.
- Hansson, J. (2015). Documentality and legitimacy in future libraries – an analytical framework for initiated speculation, *New Library World*, 116 (1/2), s. 4–14.
- Hansson, J. (2016). The documentality of ethics: Codes of library ethics as support of professional practice. *Proceedings from the Document Academy*. 3 (1). 1–14.
- Hansson, J. (2017). Professional value and ethical self-regulation in the development of modern librarianship: The documentality of library ethics. *Journal of Documentation*. 73 (6). 1261–1280.

- Havens, B & Rosenfeld, J. (2016). Toward Seamless Access: Libraries from Alexandria Through the Digital Age. I: Lee, N. (red.) *Google It*. Springer, New York, NY. https://doi-org.till.biblextern.sh.se/10.1007/978-1-4939-6415-4_12
- Hedemark, Å. (2009). *Det föreställda folkbiblioteket: en diskursanalytisk studie av biblioteksdebatter i svenska medier 1970–2006*. Diss. Uppsala: Uppsala universitet. Uppsala: Univ.
- Holmberg, K., Huvila, I., Kronqvist-Berg, M. & Widén-Wulff, G. (2009). *Bibliotek 2.0: deltagarkultur i förändring*. Lund: BTJ förlag
- Hvenegaard Rasmussen, C. (2016). The participatory public library: the Nordic experience, *New Library World*, vol. 117, no. 9, s. 546–556.
- International Federation of Library Associations and Institution (2022). *IFLA-Unesco Public Library Manifesto* <https://repository.ifla.org/server/api/core/bitstreams/d414c76e-17ef-4581-9c0f-cc6e250a2743/content> Haag: Nederländerna. [Hämtad 2022-12-12]
- Jaeger, PT. et al (2013). Democracy, Neutrality, and Value Demonstration in the Age of Austerity. *The Library quarterly* (Chicago) 83.4: 368–382. Print
- Jochumsen, H., Hvenegaard Rasmussen, C. & Skot-Hansen, D. (2012). The four spaces – a new model for the public library. *New Library World*, 113 (11/12), s. 586– 597.
- Jochumsen, H. & Hvenegaard Rasmussen, C. (2007). Problems and Possibilities: The Public Library in the Borderline between Modernity and Late Modernity. *Library Quarterly*, vol. 77, nr. 1, s. 45–59.
- Johannsen, Carl Gustav (2015). *Library User Metaphors and Services. How Librarians Look at Their Users*. Berlin: Walter de Gruyter.
- Johnston, J; Huvila, I; Jochumsen, H; Khosrowjerdi, M; Mierzecka, A Palsdottir, A, (2023). LAM professionals' roles and attitudes to user participation in Norway and Sweden. *Library & Information Science Research*, Volume 45, Issue 3, 101249
- Kann-Christensen, N. & Andersen, J. (2009). Developing the library: between efficiency, accountability and forms of recognition. *Journal of Documentation*, 65 (2), s. 208–222.
- Lankes, RD (2011). *The Atlas of New Librarianship*. Cambridge: Mass: MIT Press.
- Leorke, D., Wyatt, D. & McQuire, S. (2018) More than just a library: Public libraries in the 'smart city', *City, culture and society*, 15.
- Lindberg, J (2015). *Att bli bibliotekarie: Informationssökning och yrkesidentitet hos B&I-studenter och nyanställda högskolebibliotekarier*. Borås: Sektionen för Biblioteks- och informationsvetenskap.
- Myrstener, M (2019). "Ett bibliotek för alla, som svarar mot tidens krav": *Stockholms stadsbibliotek: upplysning, modernitet och litteratursyn*". Uppsala: Avdelningen för litteratursociologi, Uppsala universitet.
- Nationalencyklopedin, u.å. *Användarupplevelse och interaktionsdesign*. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/användbarhet/användarupplevelse-och-interaktionsdesign> [hämtad 2024-12-14]
- Nicholson, K.P. (2019). Being in Time: New Public Management, Academic Librarians, and the Temporal Labor of Pink-Collar Service Work. *Library Trends*, 68(2), pp. 130–152.
- Nicholson, K. (2019). Collaborative, Creative, Participative: Trends in Public Library Innovation. *Public Library Quarterly*, 38(3), s. 331–347. doi:10.1080/01616846.2019.1571399.

- Olsson, M. (2010). Michael Foucault: Discourse, Power/Knowledge, and the Battle for Truth. I: Leckie, G, Given, L & Bushman, J (red.) *Critical theory for library and information science: exploring the social from across the disciplines*. Santa Barbara, Calif.: Libraries Unlimited.
- Partridge, H., Lee & J., Munro, C., (2010) Library Trends Becoming "Librarian 2.0": The skills, knowledge, and attributes required by library and information science professionals in a web 2.0 world (And beyond). *Library Trends* 59(1):315–335
- Priestner, A. & Borg, M. (2016). Uncovering complexity and detail: The ux proposition. I: Priestner, A. & Borg, M. (red.), *User experience in libraries: Applying ethnography and human-centred design*. Abingdon, Oxon: Routledge.
- Rabionow, P (1984). *The Foucault Reader*. Harmondsworth, U.K: Peregrine Books.
- Rader, H. (2002). Information literacy 1973– 2002: A selected literature review. *Library Trends*, 51(2), s. 242–259.
- Rivano Eckerdal, J., (2016) *Glädjen i att tvingas tänka nytt: En studie av verksamhetsutveckling vid två folkbibliotek i Skåne*. Institutionen för kulturvetenskaper, Lunds universitet.
- Rivano Eckerdal, J (2018), Equipped for resistance: an agonistic conceptualisation of the public library as a verb', *Journal of the Association for Information Science and Technology*, vol. 69, nr. 12, s. 1405–1413. <https://doi.org/10.1002/asi.24069>
- Schultz Nybacka, P (2013). *Att hantera den dynamiska kontrasten mellan tradition och förnyelse: en studie av Projekt Kompetensen inom Regionbibliotek Stockholm*. Regionbibliotek Stockholms skriftserie 10. Stockholm: Regionbibliotek Stockholm
- Seale, M., Hicks, A. & Nicholson, K. P. (2022). Toward a critical turn in library ux. *College & research libraries*, 83(1), s. 6
- Seldén, L. & Sjölin, M. (2003). Kunskap, kompetens och utbildning: ett bibliotekariedilemma under 100 år. *Svensk biblioteksforskning*, 14(4), 19–67.
- Seldén, L. (2012). Utbildning för folkbibliotekarier i Sverige – politiska beslut och deras följder. I: Frenander, A & Lindberg, J (red.) *Styra eller stödja?: Svensk folkbibliotekspolitik under hundra år*. Borås: Bibliotekshögskolan, s. 189–216.
- SFS 2013:801. *Bibliotekslagen*
- Stockholms stadsbibliotek (u.å). *Historik år för år* <https://biblioteket.stockholm.se/historik-ar-for-ar> [hämtad 2024-11-05]
- Svensk biblioteksförening (2008). *Bibliotekarien och professionen – en forskningsöversikt*. Stockholm: Svensk biblioteksförening
- Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) (2022). *Vad betyder UX?*, <https://skr.se/valfardsteknik/exempelpavalfardsteknik/mobilappar/faqprocessen/5vad betyder ux.66798.html> [hämtad 2024-12-15]
- Tank, E (2017). *Nye måder at vaere bibliotek på*. Köpenhamn: Forlaget Underskoven
- Usherwood, B. (2007). *Equity and Excellence in the Public Library. Why Ignorance is not our Heritage*. Hampshire: Ashgate.
- Ward, RC (2007). The outsourcing of public library management – An analysis of the application of new public management theories from the principal-agent perspective. *Administration & Society*, 38(6), s. 627–648.
- Wikipedia (u.å). *Liljeholmen*. <https://sv.wikipedia.org/wiki/Liljeholmen> [hämtad 2025-01-02]

